POŠTARINA PLAĆENA U GOTOVU

MLADOST

LIST ZA ZABAVU I POUKU SREDNJOŠKOLSKE MLADEŽI
GOD. VI. * ZAGREB 1. JUNA 1928. * BROJ 10.

SADRŽAJ:

Fran Mažuranić: KOD STRICA IVANA. — Lav N. Tolstoj: HOLSTOMJER. — Danilo P. Milanović: ŽALOST ZA MLADOŠĆU. — Branko Perović: OKOVANO SRCE. — Guglielmo Ferrero: K JEDINSTVU SVIJETA. — Valerijan Markov: PASTORCI ZEMLJE. — Janko Đonović: JESEN. — Fran Mažuranić: MUJAGA. — Veselin Breznanac: ZA OSMEH NEBA. — Fran Mažuranić: ISTOČNE PRIČE. — Vladimir Marinko: MAČAK. — PREGLED. — ZABAVNI KUTIĆ.

IZDAJE PROFESORSKO DRUŠTVO, SEKCIJA ZAGREB

12482

Uređuju: dr. Antun Barac i Pavao Serdar

Mladost izlazi svaki mjesec po 1 broj na 24 strane

Rukopisi se šalju: **svi književni radovi:** Dr. Antunu Barcu, Kačićeva ul. 10.,;
svi poučni radovi: Pavlu Serdaru, Kolodvorska 17. I.,;
Zabavni kutić: Josipu Korlaetu, Prilaz Deželića 43. II.,

List se naručuje kod tajnika sekcije Pavla Serdara. — Pretplata se šalje blagajniku sekcije R. Krušnjaku, Palmotićeva ul. 17. A II. — Broj našeg čekovnog računa jest 34.665.

I učenici mogu slati svoje sastavke i zagonetke; sve, što bude valjalo, uči će u list. Tiskat će se pismom rukopisa, latinicom ili ćirilicom.

Godišnja pretplata 50 (pedeset) Dinara.

Na prijedlog Glavnog Prosvetnog Saveta Ministarstvo Prosvete je svojim rješenjem S. N. br. 5012 od 26. III. 1923. odobrilo „MLADOST“ kao srednjoškolski časopis i preporučilo za nabavku učeničkim knjižnicama svih srednjih i stručnih škola u cijeloj Kraljevini, a bivša pokrajinska uprava za Hrv. i Slav., odjeljenje za Prosvjetu i Vjere svojim rješenjem od 16. II. 1923. br. 5657.
Vidi: Srednjoškolski Zbornik, IV. strana 207.

Novinska Stamparija, Zagreb, Gundulićeva ulica 24

MLADOST

GODINA VI.

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK:
DR. ANTUN BARAC

SUUREDNICI:
PAVAO SERDAR I JOSIP KORLAET

ZAGREB 1928.
IZDALO PROFESORSKO DRUŠTVO, SEKCIJA ZAGREB

MLADOST

GODINA VI. ZAGREB 1928. BROJ 10.

KOD STRICA IVANA

U svojoj knjizi »Od zore do mraka« spominjem, kako sam — u devetoj svojoj godini — prvi put vidio svojega strica Ivana. Imao sam o njemu — već onda — veoma dobro mišljenje: »Čengić-agu« sam naizust znao, a nismo mi (u Novome) uzalud pjevali »Oj Ivane, diko naša!«

Sjećam se dobro, kako sam se radovao, kad me je otac k njemu vodio, ali me je bilo strah... Čega? Zar strica Ivana? Ni najmanje! — — Mene je bilo strah, da ne bi moj otac pred njim stajao, kao dijete pred učiteljem!

Oca svoga nisam ljubio, ali sam ga uvelike poštovao, pa sam uživao u tome, kad bi ljudi k njemu dolazili, tražeći savjeta; on je bio od svih pametniji! — —

Stricu Antunu je bio u svemu dorasao, i nije ni u čemu za njim zaostajao; u šahu ga je, na moje veliko veselje, dva puta do nogu potukao. Ali, kako će biti sa stricem Ivanom? Da ne bi, moj otac, propao na ispitu!...

Nije, hvala bogu!

Stric Ivan je vrlo lijepo i mudro govorio (ja sam to morao najbolje znati!) ali mu ni moj otac nije ostajao dužan: za svaku njegovu vraćao mu dvije!*)

Raspravljali su o ministru »Bajstu« (Beust), o nekom »bisu Marku« (o Bismarku) i o Franji Josipu; pa o Beču i Pešti: »Beč« bi htio ovo, »Pešta« ono, a ni jedan ni drugi ne žele nam dobra...

I šalili su se. Moj otac se je glasnije smijao od strica Ivana!

Ja pažljivo slušam, i veselim se, da se moj otac tako dobro drži: o drugome redu ni govora! — —

I po stričevoj sobi sam se dobrahno razgledao. Imao je staru, zelenu papigu, koja nije znala govoriti, i malenog, crnog, kuštravog psa, imenom »Morica«.

Na stolu — između strica i mojega oca — stajao je maleni, brončani magarčić: niz bokove mu visjela dva koša, u koja su trunili pepeo od cigara, jer su obojica strasno pušili. Taj magarčić mi se osobito sviđao!

Po stijenama su visjele slike. Jedna, dosta malena i neugledna, osobito me je privlačila. Što bi to moglo biti?

Pristupim bliže, da vidim!

Slika je predočivala neki gorostasni, kameni kip, mnogo veći od velike egipatske sfinge, koju sam — po slici — poznavao. Po tome gorostasu puzili su, krivudastom stazom, neki patuljci. Jedan od njih stajao je gorostasu na desnom ramenu, držeći u lijevoj ruci dlijeto, u podignutoj desnici čekić — —.

Pitam stričeva Vladimira: »Što je to?« (Mlad si još bio, moj Vladimire, i mlad i lijep!)

»To je Slavija!« odgovori mi on ponosito. »To je naša majka »Slava«!«

Pa mi tumači, tko su oni patuljci, koji se penju uzbrdice: »To su naša slavenska plemena!« reče. I pokazuje mi Rusa (taj je bio najveći) i Poljaka (koji je nosio poljsku kapu) pa Hrvata, Crnogorca, Dalmatinca, Srbina, Bugarina i mađarskog Slovaka; ne sjećam se, je li i koji Slovenac bio na slici.

»Onaj, koji stoji gorostasu na ramenu, to je Čeh«, tumači mi Vladimir, — »on će mu isklesati oči, da progleda. A teško si ga njima (ne reče mi, kome) kad taj gorostas progleda, i kad vidi, kako je velik i silan!...«

Od tada je minulo šezdeset godina. Stric Ivan, moj otac, a i stričev Vladimir, zatvorili su već oči svoje, a onaj »gorostas« još uvijek slijep!

Mili Bože, hoće li on ikada progledati?!

Fran Mažuranić

---

*) Ivan Mažuranić bio je tri godine stariji od brata Matije, ali je moj otac (Matija) — već u djetinstvu — bio govorljiviji. Kad bi ih njihova mati — u ranoj mladosti — poslala, da štogod kupuju, Ivan bi (kao stariji i pametniji) nosio novce, a mali Mate morao bi ići s njim, da s trgovcem govori.

HOLSTOMJER

(ŽIVOT I SUDBINA JEDNOGA KONJA)

I.

Sve više i više dizao se svod nebeski, sve šire i šire razlijevala se rana zora, sve većma i većma bijelila se slabim sjajem srebrna rosa, srp mjesečev bivaše slabiji, a šuma postajaše sve to bučnija... Ljudi počeli ustajati iz kreveta, a na gospoštijskom ždrebinjaku sve se češće i češće čulo rzanje, topotanje po slami, a isto tako i razdraženo, oštro piskanje uklupčanih konja, koji su se, bilo za šta, uzajamno ujedali.

— »No-o! Strpi se! Jesi li ogladnjela?« reče stari čuvar, otvarajući brzo vrata, koja su škripala. — Kuda ćeš? — povikne razmahnuvši se na kobilu, koja se tiskala na vrata.

Čuvar Njestjer imao je na sebi haljetak, prepasan išivenim remenom, bič mu je visio preko ramena, a hljeb mu je bio u zamotku za pojasom. U rukama je nosio sedlo i uzde.

Konji nisu zastali, niti ih je iznenadio smiješni glas čuvara; pravili su se, kao da im je svejedno, te su pomalo odlazili od vrata.

Od svih konja, koji su bili zatvoreni u ogradi (a bilo ih je do stotinu) najmanje je nestrpljivosti pokazivao šareni pastuh. Stajao je sam u kutu, pod pretkrovljem, pritvorio je oči i lizao hrastove stupove od ograde.

Ne zna se, kakovu je radost u tome imao šareni pastuh, ali dok je to radio, izraz mu je bio ozbiljan i zamišljen.

— Ostavi to! — obratio se k njemu istim tonom kao i prije čuvar, približujući se k njemu i stavljajući pokraj njega na dubar sedlo i istrošeni gunjac.

Šareni pastuh prestao je lizati i, ne pomičući se, dugo gledao na Njestjera. Bez smijeha, bez gnjeva, namrgodio se i samo stresao čitavim tijelom, vrlo duboko uzdahnuo i okrenuo se.

Čuvar je obuhvatio njegov vrat i stavio na njega uzde.

— Šta uzdišeš? reče Njestjer.

Pastuh je mahnuo repom, kao da bi htio reći:

— Tako; ne znači to ništa, Njestjere!

Njestjer je stavio na njega gunjac, a pastuh je kod toga objesio ušesa, očitujući svoje nespokojstvo, ali je zato čuo samo prikornu riječ »kukavče!«, a zatim je Njestjer počeo stezati kolan od sedla. Pastuh se kod toga naduo, ali mu je Njester stavio prst u gubicu i trknuo ga u trbuh, tako da je bio prisiljen da odahne. Pri svemu tome još je spustio uši, dok je Njestjer zubima stezao remen, pače se i ogledao.

Njestjer se uspeo po kratkom stremenu na pastuha, razmotao bič, izvukao ispod koljena haljetak, ispravio se na sedlu na poseban način, kako to čine gončini, kočijaši i čuvari, i trgnuo uzdom. Pastuh je podigao glavu, pokazao volju da ide, kud mu se naloži, ali se nije kretao s mjesta. Znao je on, da će tu biti još mnogo krike, prije nego ode, da će Njestjer, sjedeći na njem, davati naloge drugom čuvaru Vasji i konjima. I zaista je Njestjer počeo da viče:

— Vaska! Vaska! Jesi li pustio kobile, ha?« — Kuda ideš, stari vraže? No-o! Zar spavaš... Otvaraj! Nek' idu najprije kobile! i t. d.

Vrata zaškripnula. Vaska, ljutit i neispavan držeći svoga konja za uzdu, stajao je uz vrata i propuštao konje.

Jedna mlada kobilica, raspuštena, čim se osjetila iza vratâ, sagnula je glavu na stranu, bacila se stražnjim dijelom i pisnula, ali se ipak nije odvažila da preteče Žuldibu. Bila je to siva, sa sitnim pjegama, stara kobila, koja je tihim i teškim korakom, zibajući trbuh s jedne strane na drugu, ozbiljno išla naprijed kao uvijek na čelu svih konja.

Njestjer, pritjeravši stado do rijeke, oko koje su konji imali da pasu, skinuo se sa pastuha i skinuo s njega sedlo. Stado okrenulo hodati po još neutoptanoj luci, pokritoj rosom i maglom, izlazeći neprestano iz luke i obližnje rijeke.

Čuvar snimivši uzde sa šarenoga pastuha, pogladio ga ispod vrata, našto je pastuh u znak zahvalnosti i zadovoljstva zaklopio oči.

— Voli on to, stari momak! — reče Njestjer. Međutim pastuh to nije nikako volio, te se samo iz obzirnosti pravio, kao da mu je to ugodno. Potresao je glavom, kao da se s time saglasio.

Njestjer opet, misleći možda, da bi od velike povjerljivosti u glavi pastuhovoj mogle nastati krive misli o njegovoj važnosti, odgurnuo je posve neočekivano i bez svakoga razloga glavu pastuhovu i razmahnuvši uzdom udario ga kopčom od uzde po suhoj nozi, pa ne rekavši ništa otišao do panja na malenoj uzvisini, na kome je obično sjedio. Ovo je vladanje ogorčilo šarenoga pastuha, ali on to nije htio pokazati. Vrteći polagano repom, sa koga su mu spale strune, i krstareći naokolo išao je do rijeke, trgajući pritom travu onako, za zabavu.

Kad se bio toliko napasao, da mu je trbuh poput vreće visio na suhim, otobočenim rebrima, postavio se jednako na sve četiri slabe noge tako, da bi ga što manje boljela prednja desna noga, koja mu je bila najslabija — i zaspao.

Ima starosti krasne, a ima i ružne, a ima i uboge. Nekad je starost istovremeno i ružna i dostojanstvena. Starost šarenoga pastuha bila je baš ove vrsti.

Pastuh je bio visoka uzrasta — imao je preko dva lakta. Dlake je bio crno šarene; takova mu je bila dlaka nekada, ali sada su mu crne mrlje postale ružno sivkaste. Njegovo se šarenilo sastojalo iz triju mrlja. Jedna je bila na glavi, vukući se kao pljeśiva od nozdrva sve do polovice vrata. Dugačka posuta griva bila je na mjestima bijela, a na mjestima zagasita. Druga mrlja išla je od desnoga boka do sredine trbuha; treća je bila na leđima i prostirala se do gornjega dijela repa i do sredine stegna. Ostali je dio repa bio bjelkast, šaren. Velika koščata glava s dubokim udubinama nad očima i sa obješenom, crnom usnom teško je i nisko počivala na vratu, koji se sav iskrivio od suvotinje i bio kao od drveta. Iza odvaljene usne mogao se vidjeti crn, na stranu isplaznut jezik i žuti ostaci ižderanih donjih zuba. Uši, od kojih je jedno bilo razrezano, visjele su duboko postrance, te su se lijeno i rijetko kada uspravile, da bi odagnale od sebe priljepljive muhe. Još je samo jedan čuperak grive visio iza uha, upalo čelo bilo golo i odvratno, a na širokoj donjoj čeljusti visjela je koža poput kesica. Na vratu i glavi stvarale su žile uzlove, koji su se tresli i drhtali, čim bi ih muha dodirnula. Izraz lica bio mu je veoma strpljiv, zamišljen i boležljiv.

Prednje su mu noge bile u koljenu kao u lûk savijene, a na oba kopita kvrge, dok je na nozi, na kojoj se vukla mrlja od polovice, bio prišt velik kao pesnica. Stražnje su mu noge bile bolje uščuvane, ali su na stegnima očito već davno bile oguljene i dlaka već nije na tom mjestu rasla. Kako je tijelo bilo istrošeno, činile su se noge preko mjere dugačke.

Rebra, i ako su bila savita, stršila su i bila toliko pritegnuta kožom, te se činilo, kao da se koža između njih prilijepila. Zatiljak i leđa pokazivahu vrlo česte tragove udaraca, a otraga se vidio još svjež, gnjio i gnojav prišt. Crni, košćati dio repa sa istaknutim na njem kralješcima stršio je uvis, bio dug i posvema gô. Na zagasitom stražnjem dijelu, nedaleko od repa, bila je rana, zarasla kratkom dlakom, velika kao dlan, nastala svakako od ugriza. Druga zacijeljena rana mogla se vidjeti na prednjoj lopatici. Stražnje noge i rep neprestano su bili zaprljani od želučane bolesti. Dlaka, ma i kratka, štrčala je uvis po cijelom tijelu. Nego, kraj sve ružne staračke iznemoglosti ovoga konja, svatko se i nehotice zamislio, kad ga je vidio, a poznavalac bi još kazao, da je to bio u svoje vrijeme znamenit konj. Poznavalac bi još rekao, da je u Rusiji bila samo jedna vrsta, koja je mogla dati tako široke kosti, takove gnjate, takova kopita, takove tanke kosti u koljenima, tako složen vrat, takove tanke lubanjske kosti, oči crvene, velike, sjajne i takav splet žila oko glave i vrata i tako finu kožu i dlaku.

Zaista je bilo nešto veliko nesamo u pojavi ovoga konja, nego i u tome strašnom spoju svojstava, koja se inače među sobom isključuju: otpornih znakova staračke slabosti, koja je uvećana još šarenilom kože i izraza samopouzdanja i mira, koji proističe iz svijesti ljepote i sile.

Kao živa ruševina stajao je osamljen ovdje, posred rosnate luke, a nedaleko od njega razlijegao se topot, rzanje i vrištanje te piskanje raspršenoga stada.

II.

Mlade su kobilice često srdile pastuha. On je bio star, a one mlade; on je bio sûn, a one nahranjene; on je bio dosadan, a one vesele. Bio je, dakle, posvema nastran, potpuno drugo biće i nije bilo razloga, da ga se požali. Konji samo sebe žale i najviše još samo one — a i to rijetko — u čijoj se koži mogu lako da zamisle.

Pa ipak šareni pastuh nije bio sam kriv, da je bio star, suh i odvratan.

Tako se činilo, ali je on po nazoru konja bio kriv i pravo su imali samo oni, koji su bili jaki, mladi i sretni — oni, koji su pred sobom imali budućnost, oni, kojima je uz najmanju napetost zaigrao svaki mišić i rep se dizao uvis kao kolac. Može biti, da je sve to znao i šareni pastuh i u mirno vrijeme shvaćao, da je kriv, da se je naužio života i da mora da ispašta taj život; ali bio je i on napokon konj i često puta nije mogao zatomiti osjećaj prikora, žalosti i nevoljkosti, kad bi gledao na ovu mladež, koja ga je kažnjavala za ono, za što će i sama biti kažnjena pod konac života.

Uzrokom nemilosrda konjskog bijaše neka aristokratska ponositost. Svaki je od njih izvodio svoje rodoslovlje po ocu ili po majci od znamenitoga Smetanke; o šarcu pak nitko nije znao, kakvoga je roda, šarac je bio tuđinac, kupljen na trgu prije tri godine za 80 papirnatih rubalja.

Zagasita se kobilica približavala, naoko šetajući, do samoga nosa šarenoga pastuha i gurnula ga. On je već znao, šta je to, pa je samo, ne otvarajući oči, prislonio uši uz glavu i iskesio zube. Kobilica se okrenula stražnjim krajem i pravila se, kao da bi ga htjela udariti. Otvorio je oči i otišao na drugu stranu. Nije mu se već htjelo spavati i počeo je jesti.

Međutim se vragolanka opet približavala pastuhu, a pratile su je njene družice. Druga, dvogodišnja kobilica s mrljom plješivosti, vrlo glupa, uvijek podražavajući zagasitu kobilicu i slijedeći je svuda, približavala se zajedno s njom, i kao što uvijek čine podražavaoci, počela pregoniti ono, što je napakostila njezina vodilja. Zagasita se kobilica približavala obično kao u svom zanimanju i stupala mimo samoga nosa šaronjina i ne gledajući ga, tako da kraj najbolje volje nije znao, bi li se srdio ili ne bi, i to je bilo odista smiješno. Činila je tako i sada; ali plješivica, hodajući za njom i baš dobre volje, udarila je pastuha bez ikakvoga obzira. Pastuh je opet iskesio zube, oštro zavrištao i brzinom, kakvoj se niko nije nadao ,nagnuo je za njom i ugrizao je za stegno. Plješivka se bacila obim nogama i zadala starcu čvrsti udarac u izbočena, suha rebra.

Starac je zastenjao i uzdahnuvši teško otišao na stranu.

Uskoro je čitava mladež uzela za osobnu uvredu, da si je pastuh dopustio toliku drzovitost naspram plješivice, jer mu čitav dan nije dala časak pokoja, nisu mu dali da pase, tako da je čuvar nekoliko puta došao, da ih miri i nije mogao pojmiti, šta je to s njima.

Pastuh je bio tako žalostan, da je sam išao ususret Njestjeru, kad se starac podigao, da tjera stado kući, pa se osjećao i sretniji i mirniji, kad ga je Njestjer osedlao i na njemu sjedio.

Bog neka zna, o čemu je premišljao stari pastuh, noseći Njestjera na svojim leđima. Je li sa gorčinom mislio na slobodnu i okrutnu mladež ili je sa prezirnim, nijemim ponosom, koji je svojstven starcima, opraštao svojim štetočiniteljima; putem kući ničim nije pokazivao svoje mišljenje.

Taj su večer došli k Njestjeru njegovi poznanici. Kad je Njestjer tjerao stado pored gospodarskih zgrada, opazio je kola i konja, privezanoga pred njegovim stanom za stepenice. Kad je dotjerao stado, toliko se žurio, da je pustio pastuha na dvorište i ne skinuvši s njega sedlo, te je samo zaviknuo na Vasku, neka odsedla konja, zatim je zatvorio vrata i otišao svojim gostima. Sad je li to bila naplata za uvredu, koju si je dopustila »svrabljiva ništarija« kupljena na trgu i koja nije znala za oca ni mater — spram plješive praunuke Smetankine, ili je bilo zato, što je pastuh s visokim sedlom bez jahača pružao konjima fantastičnu sliku — bilo kako mu drago, u ždrebinjaku se te noći događalo nešto neobično. Svi su konji, mladi i stari, iskesivši zube trčali za pastuhom, tjerajući ga po dvorištu; razlijegali su se zvuci kopita, što su padala po njegovim suhim bokovima i teško soptanje. Pastuh to više nije mogao podnijexi, nije više mogao izmicati udarcima. Stao je usred dvorišta: na njegovu se obličju moglo vidjeti ružnu i slabu srditost nemoćne starosti; priljubio je uši uz glavu i najednom se dogodilo nešto, zbog čega su svi konji ućutali.

Približila se Vazopuriha, najstarija kobila, onjuškala je pastuha i uzdahnula. Isto tako uzdahne i pastuh...

Nasred dvorišta, osvijetljenoga mjesecom, stajala je visoka, istrošena spodoba pastuha s visokim kozačkim sedlom, sa ispriječenim naprijed lukom. Oko njega su konji stajali nepomično i ćutke, kao da su slušali nešto novo i neobično. I zaista, doznali su od njega nove, neobične stvari.

Doznali su od njega ovo:

III.

Jest, ja sam sin Ljubaznoga I. i Babe. Po rodoslovlju moje je ime Mužik I., ali su me ljudi obično nazivali Holstomjer, a to zato, što je moj hod bio dugačak i širok, te mu nije bilo ravna u Rusiji. — Što se tiče porijetla, nijedan konj na svijetu nije plemenitije krvi nego ja. Ja vam to nikada ne bih rekao. Čemu? Ne marim za konjsko saučešće. Jest, ja sam onaj Holstomjer, koga ljubitelji konja traže, ali ne nalaze.

Kad sam se narodio, nisam znao, što je to »šareni« — ja sam mislio, da sam konj. Prva spoznaja o mojoj dlaci, sjećam se, veoma je iznenadila mene i moju majku.

Rodio sam se u noći! Ujutro sam, olizan od matere, stajao već na nogama. Sjećam se, da sam neprestano nešto htio i sve mi se činilo neobično čudnovato i ujedno neobično jednostavno.

Sluga, koji je toga dana imao službu, gledao je k nama u staju kroz vrata.

— Gle, gle, Baba se oždrijebila! — rekao je i počeo otvarati zasun.

Ušao je preko svježe nastrte slame i obujmio me rukama.

— Pogledajder, Tarase! — poviknu, — kakav je to »šarac«, kao svraka.

Ja sam mu se istrgnuo i stropoštao na noge.

— Ej, gledajte vi, nestaška! — rekao je.

Majka je osjetila strah zbog mene, ali se nije odlučila da me brani, samo je teško, teško uzdahnula i otišla na stranu.

Došli su sluge i gledali me. Jedan je otrčao, da javi konjušniku.

Svi su se smijali gledajući na moju šarenu kožu i davali su mi različita prečudnovata imena. Nesamo ja, nego ni majka nije razumjela značenje tih riječi. Dosada među nama, a i među svima mojima srodnicima nije bilo nijednoga šarca. Mi nismo mislili, da bi u tome bilo kakvo zlo. Sastav moga tijela i moju jakost svi su već tada hvalili.

— Pogledajte, kako je okretan! — reče sluga. — Ne možeš ga zadržati.

Za neko vrijeme došao je i konjušnik i začudio se mojoj boji; činilo se još, kao da je ozlojeđen.

— Čijom se zaslugom ova zabluda dogodila? — General ga ne će ostaviti u ždrebinjaku. Eh, Babo, ti si me baš obdarila! — reče i obrati se k mojoj majci.

Majka nije ništa odgovarala i, kao uvijek u takovim slučajevima, opet je uzdahnula.

Za nekoliko dana došao je sam general, pogledao me, i opet su bili mrgodni, psujući mene i majku radi boje moje dlake.

— Ali lijep je, lijep! — rekao bi svatko, tkogod bi me vidio.

Sve do proljeća svi smo proboravili u staji, svatko kod svoje majke; samo rijetko, kad se je već snijeg na krovovima počeo topiti od sunca, pustili nas s materama na široko dvorište, pokriveno svježom slamom.

Šarenilo moje, koje nije nikako ljudima bilo po volji, neobično se sviđalo svima konjima, svi su bili neprestano oko mene, sa mnom se naslađivali i šalili.

Poslije se dogodilo, da sam se podao ljubavi... Vazopuriha je bila godinu dana starija nego ja, i bili smo zajedno veoma druževni, ali pri koncu jeseni sam opazio, da me je počela izbjegavati.

Nego, ne ću da vam pripovijedam čitavu nesretnu historiju svoje prve ljubavi... ona se sjeća, kako sam se nerazumno dao zanijeti i kako je to dovelo do prevažnoga preokreta u mome životu.

Sluge su istrčale, da je otjeraju, a mene su izbili. Uvečer su me odveli u posebnu staju, vrištao sam cijelu noć, kao da sam slutio događaj sjutrašnjega dana.

Ujutro su došli u moju staju konjušnik, general, čuvari i momci i nastala je strašna vika. General je vikao na konjušnika, konjušnik se izvinjavao, da me nije naredio puštati i da su to od svoje volje momci načinili.

Prekosjutra rano prestao sam zavazdan vrištati — postao sam ono, što sam sada.

Pred mojim se očima izmijenio čitav svijet. Ništa mi se nije mililo, zakopao sam se u sebe i počeo sam premišljati.

Spočetka mi je bilo svejedno. Prestao sam piti, jesti i hodati, a da se poigram — nije mi ni na um palo.

Već sam otprije pokazivao naklonost prema ozbiljnosti i zamišljenosti, ali sad se u meni izvršio odlučan preokret. Moja šarena dlaka, koja je u ljudima izazivala tako čudnovato potcjenjivanje, moja užasna, neočekivana nesreća, a i moj osobit položaj u ždrebinjaku, koji sam osjećao, ali ga nisam mogao objasniti, bijahu razlogom, da sam uronio u misli.

Bilo je to zimi, o praznicima. Čitav dan nisu mi davali sijena ni vode. Kako sam poslije doznao, bilo je to zato, jer je naš momak bio pijan. Taj je dan konjušnik došao k meni; vidio je, da nemam sijena i počeo prostim riječima grditi konjušara, koga tu nije bilo. Potom je otišao.

Drugoga je dana došao momak sa drugim drugom u našu staju, da nam dade sijena. Opazio sam, da je bio vrlo blijed i pogružen, njegova nešto dugačka leđa pokazivahu neku negibljivost, što je pobuđivalo na samilost.

Ljutito je bacio sijeno za jasle; ja sam nagnuo glavu preko njegovih pleći, ali me on udario pesnicom tako bolno u zubalo, da sam odskočio. Osim toga udario me i cipelom u trbuh.

— Da nije bilo ovoga gadnoga đavla — reče, — ne bi bilo ništa.

— A što ti se dogodilo? — pitao je drugi konjušar.

— Dabome! Na grofovske konje ne gledaju, a k svome idu dvaput na dan.

— Šta su mu prepustili šarca? — upita drugi.

— Možda su mu ga prodali ili darivali, neka đavo zna! Grofovske konje mogu sve gladom pomoriti — to ne smeta... ali čim sam se usudio ne dati sijena njegovom ždrebetu! — Lezi! — zagrmio je na me —, i počelo je mazanje. To nije kršćanski. Većma žali blago nego čovjeka. Zaboravio je, da su mu objesili kod krsta križić oko vrata, da bude milosrdan. Divljak, sam je brojao udarce. Niti general nas nije tako mrcvario; sva su mi leđa prugasta. Vidi se, nije to kršćanski.

To, što su govorili o mrcvarenju i kršćanstvu, dobro sam razabrao, ali mi tada nije bilo potpuno jasno, što su značile riječi: svoj, njegovo ždrijebe, iz kojih sam

razabrao, da su ljudi pretpostavljali neku svezu između mene i konjušnika. Nikako nisam mogao tada pojmiti, u čemu je počivala ta sveza. Istom mnogo poslije, kad su me odijelili od ostalih konja, shvatio sam, što je to značilo.

Tada nisam nikako mogao shvatiti, što je to značilo, da su me ljudi nazivali imutkom čovjeka. Riječi »moj konj« odnosile su se na mene, živoga konja, i činile su mi se upravo tako čudnovate kao i riječi »moja zemlja«, »moj zrak«, »moja voda«.

Ali te su riječi imale na mene ogromni upliv. Nisam prestajao o tom razmišljati i istom poslije, nakon najrazličitijih odnosa prema ljudima, pojmio sam konačno značenje, koje ljudi stavljaju u te čudne riječi.

Njihovo je značenje ovo: Ljudi se u životu ne ravnaju po djelima, nego po riječima. Ne vole toliko mogućnosti činiti ili ne činiti nešto, koliko prije mogućnost govoriti o različitim predmetima sa ugovorenim među sobom izrazima.

Takovi izrazi, smatrani od njih za veoma važne, jesu: moj, moja, moje, i njima se služe za različite stvari, životinje i predmete, pa i za zemlju, ljude i konje.

O jednoj istoj stvari su se sporazumjeli, da samo jedan reče: to je moje!

A onaj, koji, prema ovoj ugovorenoj igri među njima, o najvećem mnoštvu stvari reče: to je moje — toga drže za najsretnijega.

Ne znam, zašto, ali tako je.

Prije sam to nastojao objasniti nekim preimućtvom, ali se to pokazalo uzaludnim.

Mnogi između onih ljudi, koji su me n. pr. svojim konjem nazivali, nisu na meni jašili, nego su jašili na meni posve drugi. Hranili su, opet, ne oni, nego sasvim drugi. Dobro, opet, nisu mi činili oni, koji su me svojim konjem nazivali, nego kočijaši, konjski ljekari i uopće tudi ljudi.

Poslije, kad sam raširio krug svoga znanja, uvjerio sam se, da poimanje moje kod ljudi — i ne samo za nas, konje — nema nikakvoga drugoga temelja, osim niskoga i životinjskoga nagona, koji nazivaju smislom za imetak ili pravom na imetak.

Čovjek govori: »moj dom«, a nikad u njemu ne stanuje, samo vodi brigu o gradnji i izdržavanju doma. Trgovac govori: »moj dućan«, ali nema odjeće iz najboljega sukna, koje je u njegovom dućanu.

Ima ljudi, koji zemlju nazivaju svojom, a nikada tu zemlju ni vidjeli nisu niti po njoj hodali. Ima ljudi, koji druge ljude nazivaju svojima; pa ipak nisu te ljude nikada vidjeli, a sav je njihov odnos prema tima ljudima u tome, da im čine zlo.

Ima ljudi, koji ženskinje nazivaju svojim ženskinjam ili ženama, a te žene živu s drugim muževima.

Ljudi opet, ne nastoje, da bi činili ono, što drže za dobro, nego da bi što više stvari nazvali svojima.

Sad sam uvjeren, da se baš u tome ljudi iz temelja razlikuju od nas. I zato, ne gledajući druge naše prednosti pred ljudima, odvažno možemo reći samo prema ovom jednom, da smo na ljestvici živih stvorova više postavljeni, nego ljudi. Djelatnost ljudi, barem onih, s kojima sam bio u vezi, ravna se riječima, a naša djelatnost — djelima.

Ovo pravo, govoriti o meni »moj konj«, dobio je konjušnik, da, i zato je naredio, da se momak izmrcvari

Bio sam trostruko nesretan: bio sam šaren, bio sam pastuh i ljudi su o meni mislili, da ne pripadam Bogu niti sebi, kako je to kod svih životinja, već da pripadam konjušniku.

Ovo je mišljenje ljudi o meni imalo za mene različite posljedice. Prvo, da su me držali odijeljeno, bolje hranili, češće me tjerali na užetu i prije su me upregnuli.

Prvi put su me zapregnuli poslije treće godine. Sjećam se toga dobro. Sam konjušnik, koji si je utvarao, da njemu pripadam, najprije me počeo zaprezati s masom momaka, jer je od mene očekivao divljinu i neposlušnost.

Povezali su me užetima, kad su me vodili do rude; na leđa su mi stavili široki krst od remena i privezali ga za rudo, da ne bih izlazio — dok sam ja samo čekao zgodu, da pokažem volju i ljubav za rad.

Čudili su se, da sam upregnut išao kao stari konj. Počeli su sa mnom trčati i učili su me trčati kasom. Svakim sam danom napredovao, tako da su poslije tri mjeseca sam general i mnogi drugi hvalili moj hod. Ali čudnovata stvar; zato, što su mislili, da nisam svoj, nego da pripadam konjušniku, dobio je moj hod za njih posve novo značenje.

IV.

Mjesec je bivao sve veći i njegov je uski srp osvijetljavao lik Holstomjera, koji je stajao nasred dvorišta; koji su se okupili oko njega.

— Glavna, neočekivana posljedica toga, što nisam bio ni grofovski, ni Božji, već konjušnikov — nastavio je šarac — bijaše ta, da je ono, što čini glavnu našu vrijednost, brzi hod, mene otjeralo. Upravo su učili »Labuda« trčati u krugu, kad je konjušnik stigao na meni iz Česmenke. Stao je kod kruga. »Labud« je protrčao oko nas. On je dobro trčao, ali je to bilo samo naoko, nije imao okretnosti, kakovu sam ja imao, t. j. da bi se odmah druga noga podigla, čim se jedna dotakne zemlje, da se ne gubi ni najmanje sile i da svaki pokret proizvodi kretanje naprijed. »Labud« je protrčao mimo nas. Ja sam zašao u krug, konjušnik me nije zadržavao.

— Kako bi bilo —, reče — da pokušam sa svojim šarcem? Kad je, zatim, »Labud« po drugi put trčao pored nas, konjušnik me pustio u trku.

Konj je trčao u puni propanj, i zato sam ja zaostao kod prvoga trčanja naokolo, kod drugoga sam se počeo približavati, stizavati ga, trčati u istom redu s njime, i prestizavati ga, — dok ga ne prestigoh.

Pokušali su još jednom — isto. Bio sam vatreniji.

Svi se zaprepastiše.

General je zahtijevao, da me konjušnik što prije proda i to veoma daleko, da me sasvim nestane iz naših prostorija.

— Dozna li to grof, bit će zlo! — reče.

I tako me prodaše trgovcu konja, vrlo daleko. Kod trgovca nisam bio dugo. Kupio me husarski časnik, član remontne komisije.

Sve, što sam doživio, bilo je tako nepravedno, tako okrutno, da sam bio zadovoljan, kad su me vodili iz hrenovskoga ždrebinjaka i tako sam se zauvijek rastao s onim, što mi je bilo srodno i milo.

Mnogo sam promatrao, ljude i konje, prelazeći od vlasnika vlasniku. Najdulje sam bio u dva gospodara, kod kneza, husarskoga časnika, a poslije kod stare gospođe, koja je stanovala kod crkve sv. Nikole.

Kod husarskoga sam časnika proveo najljepše doba svoga života. I ako je bio uzrokom moje propasti, i ako nikoga i ništa nikada nije ljubio, ljubim i ljubio sam ga

upravo zato. Sviđalo mi se, što je bio lijep, sretan, bogat, i zato nije nikoga ljubio.

Vi znate onaj naš ponosni konjski osjećaj! Njegova hladnoća i moja ovisnost o njem podavali su osobitu silu mojoj ljubavi prema njemu. Ubij me, tjeraj me do smrti, mislio sam si za ono naše slavno doba — ja ću biti još sretniji.

Knez me je kupio od trgovca konjâ, koji je konjušniku za mene platio 800 rubalja. Kupio me zato, što nitko nije imao šarenih konja. Nastala su najljepša vremena moga života.

Knez je imao ljubovcu. Znao sam to, jer sam ga svaki dan k njoj nosio, i nju sam također nosio, a nekad i oboje zajedno.

Ljubovca je njegova bila krasotica, a i on krasan. I kočijaš njegov krasan. I ja sam ih zato sve ljubio, i imao sam zlatno življenje.

Moj je život ovako tekao. Rano jutrom došao bi me čistiti sluga, — ne sâm kočijaš, nego sluga. Sluga je bio mlada junačina sa sela. Otvarao je vrata, ispuštao konjske pare, izbacivao đubar, skidao pokrivače, tr'o bi me kefom i češagijom, skidao bjelkaste nizove prhuti, koja je padala na daske poda, razbijene od oštrica potkova.

Ja sam od šale ujedao njegov rukav i kod toga lupkao nogom. Zatim bi nas vodili jednoga za drugim do kade sa hladnom vodom, a momak je uživao u svome poslu, promatrajući moju glatku kožu, nogu ravnu kao strijela, pa široka kopita, blistava leđa, a stražnji dio tako širok, da bi čovjek na njem imao dosta mjesta za spavanje. Za visoke jasle stavili nam sijeno, a u hrastova korita sipali nam zob.

Došao je Teofan, stariji kočijaš.

Gospodar i kočijaš bili su si slični. Jedan i drugi ničega se nisu bojali i nikoga ljubili osim sebe, i zato su ih svi voljeli. Teofan je nosio crvenu košulju, široke hlače i kratak ogrtač.

Veselio sam se, kad je praznikom dolazio napomadovan u staje i viknuo: »No, nijema životinjo, zar si me zaboravila?« . . ., a zatim me trknuo rukom od vilice do stegna, ali nikad jako, već samo tako, od šale. Ja sam odmah shvaćao, da je to šala, i prigibajući uši uz glavu čegrtao sam zubima.

U kneževskoj službi izgubio sam istina svoja najljepša svojstva i polovicu svoga života; napojili su me, kad sam bio ugrijan, pretjerali su me, iznakazili mi noge — ali, mimo sve to, bila su to najljepša vremena moga života.

Oko dvanaest bi došli, zapregnuli me, namazali kopita, navlažili grivu i doveli do rude.

Saonice su bile trskove, pletene, sa baršunastim pokrivačem, orma sa malenim srebrnim kopčama i svilenim remenjem. Zaprega je bila takova, da se, kad su sve uzde i remenci bili gotovi i zapeti, nije moglo razabrati, gdje prestaje zaprega, a gdje konj. Vezali me i zaprezali u staji.

Teofan bi došao sa leđima širim nego su prsi, s crvenim pojasom ispod ramena. Pregledao bi spregu, sjeo, poravnao kaftan, metnuo nogu u saonice, o nečem se pošalio, uvijek objesio bič, kojim me upravo nikada ne bije, već tako radi reda, i rekao bi slugi: »Pusti ga!« Poigravam kod svakoga koraka izlazeći na vrata, i kuharica, koja je izašla, da izlije pomije, zastaje na pragu, a seljak, što je dovezao drva, izvaljuje oči.

Teofan izađe van, pođe sa mnom komadićak i stane. Izađu lakaji, približe se kočijaši. I započnu razgovori. Svi čekaju; nekad čekamo po tri sata pred vratima, od vremena do vremena malo prošetamo, okrenemo i opet čekamo.

Napokon dolazi knez sa zagasitom dabrovom ogrlicom, koja sakriva sa crnim obrvama krasan obraz, koji se ne bi trebao nikada pokrivati. Dolazi, zveckajući sabljom, ostrugama i mjedenim potpeticama kaljača, hoda prostiračem, kao da se šulja, i ne svraćajući pozornosti na mene i Teofana — na to, na što gledaju i u čemu uživaju svi osim njega. Teofan mljasne, ja se sagnem na uzde i ozbiljno, kako se dolikuje, dođemo korakom i stanemo; ja zaškiljim na kneza, uzmahnem svojom čistokrvnom glavom i tankom grivom . . .

Sretni moj život nije trajao dugo, svega dvije godine. Pri koncu druge zime desio se za mene najradosniji događaj, a odmah za njim i moja najveća nesreća.

Bilo je to u posljednjem tjednu poklada. Vozio sam kneza na utrku. Imali su za natjecanje trčati »Atlas« i »Biček«. Ne znam, što je radio knez u razgovoru na trkalištu; znam samo, da je otuda izašao i naložio Teofanu, neka izađe sa mnom na trkalište. »Atlas« je trčao s jahačem, a ja sam bio u građanskim saonicama. Kod prvoga zaokreta ja ga prestigoh. Pozdravljaše me radostan smijeh i oduševljeni poklici.

Kad su me mirno vodili, hodala je za mnom gomila ljudstva. Neko pet osoba nudilo je knezu za mene tisuće.

Knez se samo nasmijao, pokazujući svoje bijele zube.

— Ali, to nije konj, to je prijatelj! — reče; ni hrpe zlata ne bih za njega uzeo. Zbogom, gospodo!

Raširio je pokrivač i ušao u saonice.

— Na Ostoženku! — reče.

Bila je to ulica, gdje je stanovala njegova dragana. I jurili smo . . .

Bio je to naš posljednji sretan dan. Došli smo. On ju je nazivao s v o j o m, ali ona je ljubila drugoga, i otišla s n j i m.

Doznao je to u njezinom stanu. Bilo je pet sati. Nije dao da me ispregnu i pustio me za njom.

Čega nikada nije bilo: tukli su me bičem i silili me na propanj. Prvi puta u životu dao sam se na skakanje, zastidio sam se i htio sam to da popravim, ali sam najednom čuo, kako knez viče razgnjevljenim glasom: »Naprijed!« I bič je zazviznuo, pao po mom tijelu, ja sam iz sve snage skakao i trčao, što sam samo mogao, udarajući nogom u željezo od prednjega kraja saonica.

Dostigli smo je. U divljem smo bijegu prevalili 25 vrsta (četiri milje). Dovezao sam kneza, kako je želio, a ja sam se čitavu noć tresao i nisam ništa mogao jesti.

Ujutro su me napojili. Ispio sam sve, i zauvijek sam prestao biti onaj konj, koji sam bio. Bio sam bolestan, mučili su me i mrcvarili, t. j. liječili, kako to ljudi kažu. Kopita su mi oslabila, napravili se gnojni prištevi, a noge se iskrivile; prsa su mi upala, mnome je ovladala klonulost i slabost.

Prodali su me konjskom trgovcu. Taj me je hranio mrkvom i još nečim, i učinio od mene nešto meni posve nenaliko, ali tako nešto, što je moglo zavarati nevještoga. Niti sam imao snage, niti sposobnosti za vožnju. Trgovac me još mučio time, da bi me uvijek, kad bi dolazili kupci, vodio u staju i tukao me dugim bičem i strašio, čim me je dovodio do bjesnila. Zatim otirao udarce biča i izvodio me na prodaju.

Od toga trgovca kupila me stara gospođa. Neprestano se vozila u crkvu sv. Nikole i tukla kočijaša. Kočijaš

je plakao u mojoj staji; tada sam doznao, da suze imadu ugodan, slan tek. Potom je starica umrla. Njezin upravitelj uzeo me na selo i prodao kramaru. Zatim sam se prejeo pšenice i još jače obolio.

Prodali su me seljaku. Tu sam orao, upravo ništa nisam jeo, i nogu su mi ranili oštricom pluga. Opet sam bio bolestan.

Uzeo me ciganin. Strašno me je mučio i konačno me prodao ovdješnjem upravitelju.

I sada sam ovdje...«

Svi su šutjeli. Počelo je škrapati.

V.

Holstomjer je tu noć uronio u uspomene, ali ga je trgnuo iz njih Vaska. Bacio je na njega gunj i otišao.

Sve do jutra ostavio ga je da stoji uz jednoga seoskoga konja pred krčmom. Konji su se lizali. Holstomjer je rano došao do stada i česao se po cijelom tijelu.

— Jako me svrbi, — mislio je u sebi.

Prošlo je pet dana. Pozvali su konjskoga liječnika. On je rekao veselo: »Ima svrab! — Izvolite ga prodati ciganima«.

— Zašto? Samo ga spremite. Neka mi se odmah nosi ispred očiju.

Bilo je mirno, jasno jutro. Stado je poletjelo u polje, a Holstomjer je ostao kod kuće. Nadošao je nekakav čudan, suh, crn čovjek, u kaftanu prljavom i nečim potpletenom.

To je bio živoder. Zgrabio je, i ne pogledavši na Holstomjera, za uzdu njegovoga oglavnika i poveo ga napolje.

Holstomjer je mirno koračao, ne ogledavajući se, vukući kao uvijek noge za sobom i razbacujući slamu strašnjim nogama.

Kad je izašao iza vrata, upravio je put prema zdencu, ali živoder trgne uzdom i reče: »Ne, čemu to?«

Živoder i Vaska, idući za njim, dođoše do korita iza ciglane, i kao da su tražili nešto neobično u tome posve običnom kraju, zaustaviše se.

Živoder, predavajući Vaski uzdu, skine kaftan, zavrne rukave, pa izvuče iz korica nož i mali brus.

Pastuh se spustio na uzdu, da od dugog časa po njoj žvače, ali je uzda bila daleko. Uzdahnuo je i zaklopio oči. Objesio je donju usnu i razgolio izbrušene žute zube. Počeo je polagano drijemati uspavan zvukovima noža, koji je živoder brusio. Jedino bi mu se izraslina, odvojena od tijela, od časa do časa zatresla.

Najednom je osjetio, da mu glavu podižu uvis.

Otvorio je oči.

Pred njim su bila dva psa. Jedan je njuškao u pravcu prema živoderu, a drugi je sjedio gledajući na pastuha, upravo kao da od njega nešto očekuje.

Pastuh je pogledao na njih i počeo svoju čeljust trti o ruku, koja ga je držala.

— Sigurno će da me liječe — pomisli —; pa slobodno!

I zaista je osjećao, da rade nešto na njegovom grlu. Osjetio je bol, stresao se, mahnuo nogom, ali se je zadržao i čekao, što će biti dalje.

Dalje je bilo, da mu je nekakva tekućina u velikom mlazu potekla po vratu i prsima. Uzdahnuo je iz punih grudi... i bilo mu je lakše, mnogo lakše.

Sav teret njegova života bio je lakši.

Zatvorio je oči i počeo spuštati glavu — nitko ju nije držao.

Potom su mu se zatresle noge, čitavo je tijelo zateturalo. On se nije užasnuo, već se samo čudio. Sve mu se činilo tako novo.

Začudio se, nagnuo se naprijed, uvis... Ali mjesto toga zaplele su mu se noge, kako ih je podigao smjesta, i počeo je padati na bok, i htijući učiniti korak, svalio se naprijed i na lijevi bok.

Živoder je čekao, dok je prestalo svijanje, otjerao pse, koji su se bliže privukli, zatim je zgrabio pastuha za noge, prevrnuo ga na leđa i naloživši Vaski, da ga drži za noge, dao se na posao. Svlačio je s njega kožu.

— Bio je to nekad krasan konj! — reče Vaska.

— Da je deblji, bila bi barem dobra koža! — reče živoder...

K proslavi tristogodišnjice riječko-sušačke gimnazije: stara gimnazijska zgrada

Navečer je iznad korita prolazilo stado, i oni, koji su išli po lijevoj strani, vidješe dolje nešto crveno, oko čega su se natezali psi i lijetale vrane i jastrijebi. Jedan se je pas upro nogama o mrcinu i tresući glavom trgao, što je zagrizao, da je sve praštilo. Zagasita kobilica stala, napela glavu i vrat i dugo usisavala u sebe vazduh. Silom su je morali otjerati otuda ...

U kotlini stare šume, zarasloj šikarom, radosno su u osvit zavijali glavati vučići. Bilo ih je pet; četiri upravo jednako veliki i jedan malešan, s glavom većom od tijela.

Mršava, olinjala vučica, vukući pun trbuh, kome su sise do zemlje visjele, izašla je iz guštare i sjela usred mladih. Vučići su stajali u polukrugu oko nje.

Vučica se primakla k najmanjemu, spustila rep i prislonivši gubicu k zemlji, načinila nekoliko grčevitih pokreta, te je otvorivši čeljusti posijane zubima, napela sve sile i izbacila veliki komad konjetine. Veći vučići prigrnuli su k njoj, ali je ona s prijetnjom ustala na njih i sve ostavila najmanjemu.

A maleni vučić, kao da se ljuti, gunđajući zgrabi konjetinu pod sebe i poče žderati.

Na isti je način izbacila vučica drugomu i trećemu i svoj petorici vukova komad mesa, a potom je legla nasuprot njima, počivajući.

Za tjedan dana valjala se kod ciglane još samo velika lubanja i dva gnjata — sve je ostalo razneseno. U ljetu je seljak, sabirući kosti za tvornicu, odnio i ove gnjatove s lubanjom, pa se tako i to upotrijebilo.

Lav N. Tolstoj

S ruskoga preveo Josip Nikšić

ŽALOST ZA MLADOŠĆU

Kad bih bar jednom prekinuti mogo
Sindžire doba okrutne i jake,
Kojima se dani ko karike vežu,
U čas kad strašne primotaju krake
I život počnu da nemilo stežu.

O kad bi ih jednom prekinuti mogo!
Jer znadem da će, kad pretegne vaga
Na stranu dobi mlitave i mlake,
Klonuti sile, iznemoći snaga,
Nestati volje čelične i jake.

A leta strasti što pevaju himne
Svetu i suncu, izgubiće znake
Lepote svoje, ko u dane zimne
Drveta cvetna, kad ostanu naga.

Oh, al' je teško pomisliti na te
Sumorne dane bez sunca i žara,
Danas kad mladost ko proleće cvate
I svaki trenut novu sreću stvara.

Kad silna blaga oko mene kruže
I pesme sreće o veselju zbore,
A dani cvatu kao bele ruže
Toplotom sunca i svežinom zore.

O daj mi snagu natprirodna silo
Sindžire doba da rastrgam jake,
Pre nego strašne primotaju krake
Da slome srce i prekinu bilo.

Vrati mi opet novi život mladi
Pre nego umre snaga mojih čula,
Da na zlatnom praŭu razorenih kula
Koje mi danas burna mladost gradi.

Podignem opet u sfere etira
Za novi život dvore od safira.

Danilo P. Milanović

OKOVANO SRCE

U žilama krv mi uzavrelo kola,
što bi da zapljusne u naglome valu
i ko reka prođe poljima i gajem,
liticom i šumom,
sve dalje i dublje,
da utaži ranu žarke želje ove
i da glas posluša, što uporno zove.

Kuda ću da pustim žudnje, lake ptice,
kome da poklonim radost, sitni biser,
kamo da opremim zanos, svetlo sunce
što mi na dnu duše besplodno počiva
i čekajuć ruku, da ga oslobodi
ko trak svete vatre umire, umire?

I dok bolan gacam od praga do praga
da svakome dadem trunak sama sebe,
žrvanj dnevne trke kruto hrbat melje,
grozničavi život suludo me gazi.
Tu sam — među braćom — a srce me zebe
i seta ko inje za dušu se hvata.

Branko Perović

K JEDINSTVU SVIJETA

Učenici su naši nekad (već u II. r. sred. škola) znali za perzijska božanstva Ormuzda i Ahrimana (Dobra i Zla). Među njima vlada vječan boj. Taj boj prikazuje, na svoj način, i Ferrero, a mi ovu raspravicu donosimo za naše starije i naprednije čitače, jer se čita i sluša kao umna i lijepa muzika — budućnosti.

Nikada nije bila žešća borba između optimizma i pesimizma, između poklonika Ormuzda i poklonika Ahrimana. Kuda idemo? Prema vrhovima ili prema ponorima? Što se zbiva ispod pometenoga straha naše epohe? Hoće li se svijet povratiti u primitivni kaos? Ili se pripravlja na neku čudnu preobrazbu?

Kakvih li nesretnih znakova za poklonike Ahrimana! Danas vladaju svijetom dva osjećaja: mržnja i strah. Mrze se kontinenti, narodi, države, društvene klase, jer su u strahu jedne od drugih ;a u strahu su, jer se mrze. Čovječnost je rob zastrašivanja, koje je stvorila, da zadovolji svoje srdžbe.

Ne vole se Evropa i Amerika; Azija mrzi i boji se Evrope. Nikada se nisu gledali tako nepovjerljivim okom Talijani, Francuzi, Englezi, Nijemci, Slaveni, Grci, Turci, Kinezi, Japanci, kršćani i muslimani. Svaka se zemlja smatra žrtvom svoga susjeda. Prvi se puta u općoj povijesti pridružilo užasno polaganje računa o dugovima i kreditima onim razlozima, koji su dosad dijelili narode, a to su bile ambicije, vjere, trgovačka takmičenja, običaji, boja kože. Čini se, da je svijet postao trgovački sud bez sudaca i bez sudskih podvornika. Narodi, koji imadu samo dugove, proklinju narode vjerovnike kao Shylocke čovječnosti; narodi, koji daju pozajmice tuže se na narode dužnike; narodi, koji su u isti mah vjerovnici i dužnici, proklinju dužnike, koji ne plaćaju i vjerovnike, koji hoće da budu plaćeni.

Nikada na svijetu nije bilo toliko novca i nikada se svijet nije osjećao podjedno i siromašan, nesretan. Nikada nisu bila zemaljska dobra podijeljena na kapricioźniji način zarad straha bogatih i siromašnih, sretnih i nesretnih. Ima naroda, koji se guše od obilja i naroda, koji umiru od gladi. Dok ovi očajavaju, što ne mogu kupovati, oni očajavaju, što ne mogu prodati. Cijena žitu pada, a nevolja hara Rusijom.

Bogataši posvuda drkću, ne znajući više, koja je prava snaga njihova bogatstva. Nijedna država, ni na jednom kontinentu, ne pouzdaje se više u svoje zakone niti u svoje ustanove. Čini se, da je ranjena solidnost svemira, otkada se opazilo, da se ruši kao od pijeska ono, što se držalo nerazorivim granitom. Započela je besanica svijeta — pojav nov i jedinstven u povijesti! Svi su izvan ravnoteže i nesretni; bogataši i siromasi, seljaci i građani, pobjednici i pobijeđeni, vladajući i vladani, mudri i ludi. Polovina je Evrope u razvalinama; Azija kolebljiva; Amerika, Afrika, Australija opsjednute strahom ispituju nemirnim pogledom budućnost.

Carstva se ruše, kraljevi su u izgnanstvu, koji su se pokoravali, hoće da zapovijedaju. Nesamo žuti nego i crni traže, da ih se prizna i da se s njima postupa kao sa sinovima Božjim, jednakima svima ostalim članovima ljudske porodice. Svi narodi i sve klase pozivaju se na pravicu i pravo, kao da svi govore istim jezikom, ali jedan drugoga ništa ne razumije.

Ako je ikada Babilon bio živa stvarnost, neizmjerna i izvan sebe, on je to danas. Tako bi mogao govoriti Ahriman, duh pesimizma. Pa ipak... Dajmo riječ Ormuzdu, bogu dobra, duhu optimizma.

*

Ima tome pet stoljeća, kako još čovjek nije poznavao planetu, koju mu je Bog odredio za stanovanje. Niti je znao, koliko je velika, niti kakov ima oblik, niti kako je napučena. Ogranci su ljudske porodice živjeli svaki za sebe, izolovani. Oceani su još dugo vremena bili divlje pustinje, na kojima se nije nikada zaustavio nikakav ljudski pogled. Čovječanstvo nije samo sebe poznavalo.

Sa metodičkim istraživanjem ove planete započeli su Evropljani u XV. stoljeću i ono se imalo završiti u XIX. Malo po malo uče se poznavati narodi, rase, religije, civilizacije i kontinenti; ljudski rod nalazi samoga sebe i unificira se zemlja, koju je čovjek stekao. Polagani kroz vrijeme od tri stoljeća, ovo osvajanje i ova unifikacija ubrzavaju se tečajem XIX. stoljeća. Pod kraj XIX. stoljeća može čovjek da se ponosi, da poznaje i zaista posjeduje posvema kuglu zemaljsku. Željezničke tračnice i telegrafske žice danas su živci ovoga velikog jedinstvenog tijela.

Zadaća, na kojoj čovječanstvo radi već četiri stoljeća, a da to i ne zna, sredstvima sve jačim i jačim, to je unifikacija zemlje. Ali ta unifikacija nije bila samo djelo simpatije i ljubavi. Dok su ogranci ljudske porodice rasli rasijano i izolovano, oni su se mogli ne poznavati bez mržnje. Nije bilo tako, kad su se upoznali, jer bi se inače u isto vrijeme privlačili, kad se proklinju. Mržnja i ljubav rodile su se najedamput iz mnogolikosti.

Zato je unifikacija svijeta stvarana Evanđeljem i mačem, bratstvom i istrebljenjem, izmjenom robe i topovskim mecima. Otkriće Amerike i pronalazak ubojnog oružja gotovo su istovremeni; nije to slučajna koincidencija. U kolikoj je mjeri napredovala unifikacija svijeta, utoliko je razarahu ratovi i revolucije sve većom prostornošću i žestinom.

Kroz četiri stoljeća svi su veliki ratovi naroda, doktrina i rasa praćeni neočekivanim miješanjima. Ne ćemo li u ovoj užasnoj zbrci našega vremena gledati najveće savršenstvo ovoga misterioznoga zakona? Jest, mi smo bili svjedoci najveće historijske katastrofe: morao bi biti slijep, tko bi to poricao. Pa ipak se ljudski rod nikad nije osjećao jedno tijelo i jedna duša, u mržnji i ljubavi, kao usred najstrašnijega od ratova, koji su ga ikad razdirali. Nikada svijet nije mogao sa više prava nego za posljednjega rata viknuti: »Ja sam onaj, koji ranjavam; ja sam svoj vlastiti nesmiljeni neprijatelj!«

Ova svjetska solidarnost u ratu vidi se svuda. Nisu li monarhije oslabljene padom Romanova, Habsburga, Hohenzollerna? A nisu li sve demokratije pomućene vojničkim diktaturama, koje se podižu, u izvjesnim zemljama, na razvalinama rata? Kad se survalo rusko carstvo, nisu li svi bogataši svijeta, bankiri New-Yorka kao i rajah Idije zadrktali za svoje bogatstvo? Tko bi ikada bio predvidio, g. 1914., da će rat između Rusije i Austrije, izazvan takmičenjima balkanskim, biti završen velikim triumfom katolicizma i islamizma? Pa ipak je to istina.

Političke katastrofe istočne i srednje Evrope oslabile su Crkvu pravoslavnu i luteranizam na korist Crkve katoličke, manje vezane za udes ove ili one države. Pad ruskoga carstva oslobodio je Islam njegovoga najstrašnijega neprijatelja.

Rat je izmiješao rase i narode. U milijonima su došli, da se biju u Evropi Amerikanci, Australci, Japanci, Indusi, Egipćani, Senegalci i Marokanci. Po svojim borcima vladajući su prvaci njihovih zemalja preuzeli vezu s Evropom. Mi počinjemo opažati, što su te množine i ti odabranici ostavili kod nas i što su odnijeli sa svih tih putovanja i dodira. Evropa se već pred ratom amerikanizovala, a Amerika evropeizovala. Ali kakav je zamah rat dao ovom dvostrukom pokretu! Danas Azija mnogo manje voli Evropu nego prije rata, ali ju bolje pozna i k tome još izučava: da joj naškodi, vrlo mudro!

Kroz četiri godine, po prvi puta u historiji, Engleska više nije bila otok. Ona se tukla na kontinentu. Otkuda vjerovati, da će se ona međutim drugiput moći ikada vratiti na svoj inzularni položaj? Isto tako kolebaju pred svjetskom odgovornošću Ujedinjene Države, čega su se imale čuvati. One bi se htjele vratiti na svoj kontinenat, kao da bi posljednje četiri godine mogle biti samo u zaporci. »Da je Amerika bila muževnija, to bi bio njezin pravi čas!« pisao mi je jedan odličan diplomata novoga svijeta. Nego, muževna ili ne, Amerika danas više nije u položaju kao prije deset godina. Oblik se zemlje izmijenio; Atlantik više nije toliko široko more: on je postao uži...

Azija i Evropa dva su bolesna kontinenta, jer su bile i još su opustošene od dva zla: rata i revolucije. Ali i čitav svijet stenje od njihove bolesti: nestalnost i ruševina Evrope, muklo vrijenje Azije prijete stroju svijeta skroz na skroz. Ako se narodi i mrze i jedni drugih plaše, nikada nisu toliko jedan drugoga trebali. Svi su oni nesrećni, jer, od mržnje i straha, nemaju jedan drugoga, kad svi trebaju svojih susjeda.

Ne, sadašnje su patnje čovječanstva posljednji napori, i najbolniji od sviju, ka unifikaciji svijeta: najvišem i uzvišenom, četiristogodišnjem cilju historije.

*

Na taj bi se način moglo govoriti o ozbiljnom optimizmu, pa makar i nešto malo melankoličnom. Htijući osloboditi ovo veliko obećanje za budućnost od sadašnje žalosti, ne će on obmanuti gomile kao frivolan i pustopašan optimizam, koji svaki dan oglašava, da se sve sređuje, a ne kaže kako ni zašto. Ove nade počivaju u viziji historije, koja je zbiljska. Ako njihovo ostvarenje nije sigurno, nisu one same u sebi bez osnova. Nijedan prorok ne bi mogao ustvrditi, da se ne će ostvariti. Istina je, da obadvije koncepcije, koje je suprotstavila sadašnja kriza, optimizam i pesimizam, sadrže dvije hipoteze, među kojima će budućnost morati da bira. Čini se, da će se čovječanstvo snaći, još jednom, u jednom času, koji mu dolazi od vremena do vremena. Jedno jedinstveno tijelo ne može živjeti nadahnuto nesložnim i neprijateljskim duhovima. Za četiri stoljeća bio je svijet malo po malo unifikovan pomoću istraživanja, kolonizacija, emigracija, ratova, revolucija, trgovine, diplomatije, željeznica, parobroda i telegrafije. Dolazi li čas, kada će nastupiti civilizacija s općim karakterom, s jedinstvenom dušom ovoga ogromnog ujedinjenog tijela; općenita civilizacija, koja će stopiti u sebi najčišće i najviše elemente pređašnjih civilizacija, — moral kršćanski, industriju i nauku Zapada, mudrost Azije, cvijet umjetnosti evropske i orientalne?

Naši unuci mogli bi tada vidjeti nešto slično onome, što su podanici rimskoga carstva vidjeli u prvom i drugom stoljeću na obali Sredozemnoga mora, ali u kojim razmjerima! Civilizacija, jedinstvena u svojim glavnim principima, zavladat će čitavom zemljom. Kako će se malene činiti naše žestine i naše muke pred neisporedivom veličinom toga uspjeha, ako bi kad ljudski rod uspio da ga dostigne! Ali hoće li ljudski rod imati snage, da ga dostigne? Pa, u kakovoj će nas rasijanosti pratiti, opet, mržnje i zastrašivanja, koja, danas, razdiru svijet, ako nisu slijepo oruđe sile, koja ujedinjuje?

Historija gleda s jednakim dopadanjem na predviđanja optimizma i pesimizma. Doba nemira i nereda, kao što je ovo u koje mi živimo, može obećavati bilo veliko jedinstvo, koje se stvara, bilo dugo i polagano raspadanje, koje počinje. Rimski mir i zajednička civilizacija, koja je ujedinila Sredozemnu uvalu u prvim stoljećima našega računanja, nastupili su iza stotinu godina ratova i revolucija u Evropi, Aziji i Africi. Ratovi i revolucije trećega stoljeća pripraviše, naprotiv, komadanje i definitivan razmještaj carstva rimskoga, pad zapadnih provincija, dugo barbarstvo, kuda je Evropa dospjela za tolika stoljeća. Odgovor je, dakle, historijskih Sibila dvomislen. Mogli bismo imati udes generacija Cezara i Augusta, ili sudbinu generacija Dioklecijana i Konstantina. Da vidimo jasno u budućnost, treba poznati pravu narav tajnih sila, koje su na poslu u sadašnjem neredu.

Ali, prorok bi danas mogao pogađati, što su te sile, jer će njihova narav i njihova djelatnost, koja ujedinjuje ili rastavlja, ovisiti o odabranicima, koji ravnaju velikim zemljama Evrope, Amerike i Azije. Ako se je mogao uspostaviti rimski mir u prvom stoljeću naše ere, dati tolikim narodima civilizaciju, koja je za njih imala općenit karakter, to je zato, što su to htjeli odabranici svijeta grčkog i svijeta rimskog. Spoznali su žrtve oholosti, moći, bogatstva, mržnje, bez čega bi se razorne borbe pređašnjega stoljeća bile nastavile sve do posvemašnjega istrebljenja. Hoćemo li mi znati nametnuti sebi, hoće li naša djeca znati nametnuti sebi sa svoje strane potrebite žrtve, da se dovrši ovo jedinstvo svijeta, na kome čovječanstvo radi četiri stoljeća i ne znajući za to. Ili ćemo, neronski umjetnici, razoriti naše djelo u času usavršavanja?

To će reći budućnost. Generacije stupaju u mraku. One rade, da nikada ne znadu, što rade. Ali, ma kakva bila sudbina, koja nas čeka, mi moramo raditi sa oduševljenjem i pouzdanjem, gledajući prema ovom jedinstvu svijeta, koje je bilo četiri stoljeća nesvijesni i grandiozni cilj tolikih generacija. Možda smo blizu, da ga dosegnemo, možda je na stupnju, da nam umakne upravo u času, kad hoćemo da ga zahvatimo. U jednom i u drugom slučaju bit će nastojanje, da ga se dostigne, uvijek plemenitije, ukoliko će veliki narodi svijeta i odličnici koji njima ravnaju, moći da ga dovrše.

Guglieno Ferrero

Preveo Josip Nikšić

PASTORCI ZEMLJE

I. TUNDRA

Beskrajna je zemlja Sibirija.

Uostalom nije to zapravo ni zemlja, obilježena više manje jednakom prirodom, klimom i životnim uslovima, nego golem skup svakojakih zemalja, počevši od vrućega Usurijskoga kraja i Priamurja sve do pustih, nedoglednih ravnica zauvijek smrznute t u n d r e. A između tih dviju krajnosti prostrle se plodne stepe s bujnom, masnom crnicom, netaknutom od stvorenja svijeta; debele, neprolazne šume — čuvena sibirska t a j g a; — široke, goleme rijeke, krcate skupocjenom ribom; velika brda, što čuvaju u svojim kamenitim njedrima neprocjenjivo mineralno blago, — jednom riječi sav onaj djevičanski, Bogom blagoslovljen kraj, koji će odjednom postati — slavenskom Amerikom.

Kako je Sibirija golema, tako je i raznolika. Blaga i darežljiva — iako uvijek ponešto stroga! — majka za jedne, ona je, u svojim sjevernim krajevima škrta, nesmiljena i okrutna maćuha prema onim napola divljim plemenima, koja od pamtivijeka žive u njenim najnegostoljubivijim krajevima.

Ta su plemena zaista pastorci zemlje! Ništa — ili gotovo ništa — nemaju od onoga blaga, kojim zemlja obdaruje svoju sićušnu djecu. Njihov je život jadan, oskudan i težak. Surova, bijedna priroda — puste tundre, gdje se zemlja ne tali čak ni po ljetu više od 3—4 centimetra ispod površine. Škrto i hladno sunce, koje zimi sja na nebu tek od 10 ujutro do 1 sat po podne. A već da i ne govorimo o krajnjem sjeveru Sibirije, gdje zimska noć traje do 3 mjeseca, rasvijetljena tek sjevernim svijetlom.

Eto kako jedan putnik opisuje tu golemu, mrtvu tundru zimi:

»Često puta sam u mjesečnu večer dolazio iz gradića (Obdorska) u tundru, da se malko prošetam i naužívam njenoga svečanog mira. U ovo doba tundra je lijepa — ali nekakvom osobitom ljepotom. Snijeg je sav zatopljen srebrnastim sjajem, te mjesečevo svijetlo baca gotovo crne sjene na talasastu površinu beskrajne snježne ravnice. Nebo je čisto i prozirno. Unaokolo je nijemi čudnovati mir, kakvoga ne ćete naći nigdje drugdje, do li u afričkim i srednjeazijskim pustinjama. Tek se katkada začuje tihi topot kopita i lagano, jedva čujno šuštanje: to se Samojedi voze na jelenima. U zelenkasto-srebrnom mjesečevu svijetlu oni imadu nekakav fantastičan izgled. Jeleni trče po snijegu brzo ali lagano, jedva se dodirujući tla, a lake se n a r t e (saonice) kližu gotovo bez zvuka. Mučke i nepomično sjede u njima dlakave prikaze Samojeda u njihovim odijelima, s krznom izvana, s dugačkim štapovima u rukama. Kao da nisu živa lica iz zbiljskoga života već neka čudna priviđenja, stvorena u mrzloj pustoši od snijega i mjesečeva svijetla... Pa i sama tundra — u ovo doba godine — čini nekakav čudan, nezaboravan dojam, koji se teško dade objasniti običnim riječima. Ništa u njoj nema osobito tmurno, žalosno; a ne izgleda također ni strašnom. Nego nešto sasvim bez ikakvoga određenog izražaja, — osim izražaja potpunog mira, tišine i neke veličanstvene ravnodušnosti. Čini se, da ona golema, nedogledna ravnica spava pod svojim djevičanski bijelim pokrivačem«.

Ali u tom veličanstvenom i mirnom snu ravnodušne prirode ipak se snivaju teške i mučne sanje. Tundra, ravnodušna i bezobzirna prema svojoj jadnoj djeci — stanovnicima toga pustoga kraja, — krije u svojem svečanom miru strašnu tragediju jalovog, oskudnog i beznadnog života bijednih pastoraka prirode, koji, od sviju ljudi na zemaljskoj kori, dobivaju najmanje, a uz najteži napor.

II. U PANDŽAMA GLADI

Kolimski kraj...

Ovo ime, dakako, vama ne govori ništa. Ali neka progovore brojke i činjenice, koje su najizrazitiji govornici na svijetu.

Devet mjeseci u godini dana ovaj je kraj okovan ljutom zimom. Kod gradića (tačnije reći sela s pretenzijom na zvučni naslov »grada«) Srednje-Kolimska rijeka se Kolima oslobađa od leda tek sredinom maja mjeseca, a koncem septembra se već iznova pokriva čvrstim ledenim oklopom.

Ovdje je pravo carstvo zime. Temperatura sredinom zime pada čak do 60° C ispod ništice! Radi teških i čestih mrazova tlo se smrzava u dubljinu sve do 200 metara. Čak i po ljetu, kada sunce grije i dani su vrući, zemlja se ne otapa potpuno, nego na koja 2—3 centimetra. Ovo sve onemogućuje stanovnicima toga surovog kraja, da se bave bilo kakvom poljodjelskom kulturom.

Jedino im je jelo — riba i jelenje — a u nuždi i pasje — meso. Ljudi ovdje, u XX. stoljeću, žive na isti način kao što su živjeli naši udaljeni pređi — troglodíti: gotovo i ne poznaju kruha, a ni soli. Teško da su čuli, da negdje u bijelom svijetu ima takva fina i zagonetna stvar, kao što je sapun, te ne nose nikakve rubenine, noseći svoje primitivno odijelo od jelenjega, pasjeg ili kakvog drugog krzna jednostavno na golom tijelu. Kao veliku i skupocjenu rijetkost čuvaju škatulju šibica, a inače dobivaju vatru na onaj pradavni način, koji se još upotrebljava negdje na Polinezijskom otočju, trljanjem jedne suhe grane o drugu.

Doduše, ovaj kraj očaja i bijede ne dijele od kulturnoga svijeta burni valovi Oceana. Ali to bi bila upravo sreća za nj! Nego dijeli ga nešto gore od oceanskih valova: nedogledne i neprolazne močvare i strma, nepristupačna brda. Da čovjek dođe ovamo — recimo iz Jakutska, najbližega — više manje — kulturnog centra, — mora da prevali oko tri hiljade vrsta[1]), — dakle otprilike tri puta toliko, koliko je dugačka čitava Jugoslavija, računajući od Đevđelije do Ljubljane. Ali kakav je to put! Putnik treba da se vozi čistinom, između močvara i malih jezera, mora da pređe preko dvije goleme rijeke i bezbroj manjih, te da prevali dva gorska lanca. U ovoj strašnoj pustinji može da se snađe i da se nekako orijentiše tek vodič-divljak, koji se rodio između tih močvara. Put od Srednje-Kolimska do Irkutska traje u najboljem slučaju i oko 50 dana, a u najgorem čak i preko 4 mjeseca!

Pošta onamo ide tek 3 puta na godinu dana. Isto tako rijetko dođe u Srednje-Kolimsk po koji odvažan trgovac sa svojom robom: »kirpičnim čajem«[2]), pokvarenim pamukom, prostim duhanom u lišću — i dakako, »votkom« (rakijom). Potonja je doduše ovdje zabranjena, ali se ipak krijumčarila u čitavim velikim flašama.

Urođenici Čukči — kao što svi divljaci — osobito mahnitaju za rakijom. Za litru takvog »akamimela« (kako Čukči zovu rakiju) jadni divljak rado daje skupocjeno

dabrovo krzno. Ta se trgovina vrši obično na taj način, da trgovac na molbu svojih znanaca-Čukča, počasti ove čašom »slatke« (čiste) votke.

— Prodati? Nipošto! Ta to je najstrože zabranjeno. Ali ovako, po starom prijateljstvu... te samo za badava!

No lukavi špekulant zna, što radi. Čim divljak ispije jednu čašu — on je već u trgovčevim rukama. Moli ga i preklinje, da mu dade »toliko akamimela, da uzmogne pasti na zemlju«. Druge mjere — kad se radi o alkoholu — Čukča ne poznaje niti hoće da zna. Trgovac hini, da mu to ne će dati, tjera ga van, ali Čukča je teško otjerati. On mljaska jezikom, tetura, kao da je potpuno pijan, da što slikovitije prikaže, kako mu se prohtjelo »akamimela« i koliko ga on baš treba. Napokon naravno, špekulant pristaje — i sve su tegobe i opasnosti njegova puta nagrađene punom mjerom: lovac mu gotovo zabadava daje najljepše krzno, koje će u Jakutsku prodati za grdne pare...

On je dakako zadovoljan; ali je zadovoljan i divljak. Ta sada on može da se totalno opije i da u pijanoj magli zaboravi na svoj jadan život, koji ne zna za druge radosti!

Ali ljeti još kako-tako ide. Velika rijeka obilno nosi stanovniku njegovu običnu hranu — ribu. Ta se riba jede u svakom obliku: kuhana, sirova, sušena. No bilo kako da je velik bio lov — zalihe sušene ribe jedva dostaje do proljeća. Obično u martu mjesecu nemaju više ništa od te ljetne zalihe. Stanovnici počinju da se hrane pasjim jelom — jedu riblje kosti, drob, glave od sušene ribe i slično. U maju je već često puta pojedena kožnata, vrlo jednostavna obuća, remenje, koža, koja služi mjesto stakla na prozorima, dakle sve, što se dade pojesti. Ljuta glad caruje onda tom groznom zemljom. Ljudi sa pudbuhlima, žutim licima izgledaju kao živi mrtvaci. Gladni psi, koji su još ostali na životu, teturajući, lutaju unaokolo, tražeći si bar kakvu strvinu, da utaže neumoljivu glad. Pravi pakao...

Pa evo napokon — konca maja! Rijeka je Kolima sva već pocrnjela. Debeli led se mjestimice raspuknuo, te ispod njega viri studena zelenkasta voda. Najednom se čuje gromovito lomotanje, strašna buka, koja zvuči u ušima napaćenih žitelja kao kakva rajska melodija! — i »led ide«.

— Ide, ide majčica-Kolma! — viču oni iz svega grla, po svojem običaju ne izgovarajući slova »i«. — Ide, ide naša sveta božica!

Rijeku Kolimu oni naime drže za neko više biće, zamišljajući si je u obliku gorostasne žene.

Led je prošao — nastalo je vrijeme ribolova. Sav bol i užas nedavne gladi zaboravljeni su. Kao pravi divljak Kolimčanin ne pamti dugo svoje prošlosti. Pa čemu i misliti na prošle jade u času radosti i izobilja? Ima ribe, ima i života. Svi su siti i veseli, pa naravno i psi. Ribari ne mare za »lošu ribu« kao što je štuka. Također je kao pravi divljak Kolimčanin gostoljubiv i darežljiv. Ako tko dođe k njemu za vrijeme ribolova, on ga ne će ni pustiti, a da ga ne obdari. A »darak« je obično krasna golema nelma[3]), teška kojih 50—60 kilograma.

Strašni su dani pretureni. Jezovita prikaza neumoljive gladi rasplinula se u proljetnim zrakama. I divljaci, lakomisleni poput djece, ne pomišljaju na to, da će uskoro, za kojih osam do deset mjeseci, ona opet uskrsnuti, pružiti svoje blijede koštunjave ruke te iznova zaviriti pustim okom u njihove jadne kolibe...

III. LJUDI SA SJEVERA

Oni se različno zovu: Ajnosi, Ainci, Ajni, — ali sami sebe nazivaju »Ajno«, što u njihovu jeziku znači »čovjek«. O njihovu se porijetlu vodilo mnogo sporova. Neki naučenjaci drže, da oni pripadaju žutoj rasi, dakle da su mongolskog porijetla; drugi ih pak svrstavaju u polinezijsku rasu; ima čak i dosta paradoksalno mišljenje, da su Ajnosi potomci drevnih Hebreja, koji su nakon svojeg rasula došli čak i ovamo na krajni istok našega kontinenta.

Sami Ajnosi tvrde, da su nekada došli sa sjevera, iz onih krajeva gdje — kako oni kažu — »nema ni ptica ni drveća«.

Jedino je pozitivno poznato o njima, da su oni već u prethistorijsko doba naseljavali sadašnji Japanski arhipelag, te su mnoge rijeke, brda i doline u Japanu sve do sada sačuvali ajnoska imena.

Japanci, koji su ovamo stigli kasnije, polako su ali sigurno istiskivali Ajnose, na hiljade uništavajući ih na otocima Kiu-Siu i Gondo (Nippon).

Ajnosi, uzmičući sve dalje i dalje na sjever i pod moraš napuštajući zemlje boljih klimatskih i drugih uvjeta, polako su izumirali, dok se nisu sada smanjili na vrlo maleno pleme, koje se nalazi tek na sjevernom dijelu otoka Jezo i na jugu Sahalina.

Ali unatoč svih nepovoljnih uvjeta života kroz čitav niz stoljeća, unatoč čestomu i izravnom dodiru s Japancima, narodu neusporedive veće i savršenije kulture, — Ajnosi ipak sačuvaše svu svoju duhovnu samostalnost. Njihovi su običaji i sam način života ostali valjda isti kao i hiljade godina prije. Nisu također mnogo promijenili svoj oblik.

To su čvrsti, većinom niski ljudi, jaki, garavi i prilično dlakavi. Lica su im široka, plosnata, s jako razvijenim jagodičnim kostima i razdaleko usađenim očima. Nos im je prilično ravan, a brkovi i brada u muškaraca sasvim su crni, čak se prelijevaju u modro.

Njihovo je glavno zanimanje ribolov i lov na divljač. Čitavo živinogojstvo kod Ajnosa usredotočeno je na... gojenje pasa. Pas — to je jedina domaća životinja, koju pozna Ajnos, a ujedno i njegovo bogatstvo. Na njima se voze, od njihove kože prave odijela, njihovo meso jedu, kuhano ili pečeno, već prema ukusu u umiješću marljive domaćice.

Ali takav luksus, kao što je pasje meso, ne može, naravno, Ajnos da si dopušta svakoga dana. Obično se on — osim blagdana — hrani ribom, i to poglavito sušenom, koja se zove »jukola«. Golemo ribno bogatstvo sahalinskih obala moglo bi da za svagda osigura Ajnosu barem običnu sitost. No nesreća je u tome, da on nema novaca, da si kupi soli i da tako očuva ribu. Što se tiče običnoga, vrlo primitivnog sušenja, ni tu nema Ajnos sreće: sunca je premalo u toj surovoj zemlji, a nevrijeme je često i trajno — i tako se riba valjano ne osuši, pa brzo sagnjije.

Pa i sam je način ribolova kod tih ljudi sa sjevera vrlo primitivan. Ne imajući potrebnih sprava za lov, Ajnosi se obično zadovoljavaju onom ribom, koja sva izubijena, umorna i izmrcvarena, ostaje nakon proljetnog mriještenja u rijekama Sahalina. Ta riba doduše ne vrijedi mnogo, ali zato se lako dade loviti, pa je Ajnosi love ili naprosto rukama ili zaoštrenim štapovima.

U svojem poslu Ajnos je upravo neumoran. On zna ljeti, kada se lovi riba, da otiđe iz kuće (ako se može tako reći!) rano pred zoru, a vraća se tek kasno naveče.

Radi kroz cijeli dan, gotovo bez počinka. Ali ni ta ustrajnost u radu niti žilavost ajnoskoga plemena ništa ne pomažu. Kao da se nekakav koban udes nadvio nad njegovom glavom i gnječi ga i uništava ...

Još više od muškaraca Ajnosa rade njihove žene. One pomažu muškarcima u ribolovu, suše ribu, kopaju korijenje nekih biljaka, što ga suše, samljeveno onda upotrebljavaju kao brašno, predu tkaninu i konce od koprive, brinu se oko djece i vode sve kućanske poslove. Čitavu godinu rade od zore do mraka, dok muškarci nešta ili gotovo ništa ne rade za vrijeme zimskih mjeseci, jednostavno zato, jer nemaju što da rade.

U tim dugim mjesecima Ajnosi se zabavljaju time da pohađaju svoje suplemenike i da primaju vizite. Što ćete, i takovi pastorci prirode moraju da imaju nešto razonode i da »podržavaju društvene veze«! Kao što uostalom svi divljaci, Ajnosi su vrlo gostoljubivi. Za gosta će se uvijek naći kakav komadić ribe ili čak i najbolja »pasja pečenka«. A da je domaćin imao sreće u lovu na zvjerad, te sakupio nešto samurova krzna, koje su Japanci od njega kupili za jeftine pare, bit će i prostoga duhana, a i slabe, prilično loše japanske rakije od riže. Onda su sretni svi — i gosti i domaćin, a i sama neumorna domaćica: no, sada je i u njihovoj kući sve »comme il faut«, — sve kao u boljim... zemunicama.

Malo je potrebno čovjeku, da bude za koji časak sretan!

IV. SAHALINSKI DIVLJACI

Na istom otoku Sahalinu borave dva plemena, koja su među sobom rod, a koja se mogu s pravom nazvati potpunim divljacima, čak više negoli Ajnosi. Ta Ajnosi, unatoč svojem divljem načinu življenja, ipak imadu nešto nalik na »kulturnost«. Jesu doduše primitivni pogani, ali ipak nisu »neznabošci«. Uporedo s obožavanjem elementarnih, prirodnih sila i neke zvjeradi (na pr. medvjeda, kojega je kult vrlo rasprostranjen u sjeveroistočnoj Aziji, pogotovu u Sibiru), oni vjeruju u neko jedino Više Biće, koje upravlja suncem, mjesecem i zvijezdama te kojem su podložna sva niža božanstva. Tko zna, možda je baš ova sjenka »jednoboštva« i navela neke naučenjake na čudnovatu misao da su »ljudi sa sjevera« u suštini — »ljudi iz Palestine«?

Ali njihovi najbliži susjedi — a nipošto rođaci — Giljaci i Oroci potpuni su i pravi divljaci. Njihove su religiozne predodžbe valjda najprimitivnije na svijetu. Svaka prirodna pojava za njih stoji u neposrednoj vezi s nekim »bogom«. Ali se mora priznati, da Giljaci ne cijene baš visoko svoje »bogove«. Jedan putnik, koji je dugo vremena putovao Sahalinom, pripovijeda, kako su mu urođenici rado prodavali svoje idole od drva, dakako vrlo grubo izrađene.

»— Kada sam izrazio želju, da kupim nekoliko idola — priča taj putopisac — divljaci su nam donijeli čitavu hrpu različnih, potpuno primitivnih lutaka. Jedan nam je Giljak, koji je nešto znao ruski, služio kao tumač i saopćivao cijene »bogova«: — Jedan veliki bog — dva omota (duhana); dva mala boga — tri omota; a ovaj bog (onda nam pruži nekakav sitni komadić drva bez ikakva obličaja) mali-mali dvopek, samo jedan zalogaj«.

Kako njihovi bogovi ne pomažu baš mnogo svojim jadnim vjernicima, Giljaci (pa i Oroci) najviše vjeruju u čarobnu moć šamana, a također i u različite amanete, koji služe protiv različnih bolesti. Kad čovjeka boli zub, dosta si je objesiti o vrat običan zub od jelena; da se izliječi bolesna noga, treba da bolesnik nosi na vratu drvenu spodobu noge.

Isti putopisac priča, kako je najednom — a sasvim protiv svoje volje — postao na Sahalinu svoje vrste profesorom medicine ili barem »najvećim šamanom«.

Dužnost je šamana u seocu Tro vršila jedna stara žena Giljakinja. Jednom je ona nešto čarala u jurti[5] mojega znanca, komu je obolio sin. Uđem u jurtu, pogledam bolesnika i — ako i nisam nikakav liječnik — odmah opazim, da se dječarac nalazi u agoniji. Rekao sam to ocu. Taj me isprva pogleda nešto nepovjerljivo: ta otkud ja znadem više od iskusne i vješte šamanice?! Ali kada se moje »proročanstvo« obistinilo svi su u selu vjerovali u moje čarobno znanje. U hrpama su dolazili k meni — čak i iz susjednih sela bolesnici svake vrste, pa i slijepi od poroda. I svi me moljahu za pomoć, a svaki izrazito

K proslavi tristogodišnjice riječko-sušačke gimnazije: zgrada u Rijeci, prije preselenja u Sušak.

pokazivaše na džep mojega prsluka. Dugo vremena nisam mogao da shvatim, što to može da znači, ali napokon se stvar razjasni. Moj tumač Giljak objasnio mi je, da sam ja, prije no što odlučih o sudbini bolesnog dječarca — dakako posve slučajno — pogledao svoj sat, koji mi je bio baš u onom istom džepu. Moji su si dakle divljaci uobrazili, da je ona okrugla stvarca, koja uvijek nekako čudnovato kvrca, i to sama od sebe, — neko moćno božanstvo, koje ili izliječuje bolesnike ili, ako već nema spasa, proriče blisku smrt... I svi su moji »pacijenti« s tako dubokom vjerom gledali u mene, da nisam mogao da njima uskratim svoju »medicinsku« pomoć. Imao sam kod sebe nešto kinina, engleske soli i još nekakvih gorkih, neškodljivih sitnarija — i počeo sam da dijelim te medikamente, naravno nasumce, komu već koje dođe. I mogu se s pravom podičiti, da su rezultati bili sjajni — čak izvan svakog očekivanja. Šepavca je, nakon što je progutao malo engleske soli, prestala da boli noga, kinin je potpuno liječio bolest očiju, a od obične mineralne vode nestajalo je zastarjele reume... Barem sami su bolesnici bili o tome potpuno uvjereni.

Da se čovjek nakon toga čudi »medicinskim uspjesima« šamana i svakojakih vještaka!

Naravno da kod ovakve duševne »kulture« Giljaci i njihovi rođaci Oroci nisu ni u pogledu kulture materijalne baš daleko odmakli od ljudi kamenog doba. Pa oni doista imadu nekakve instrumente — doduše već od gvožđa — nalik na noževe i sjekire od kamena. Njihova se odijela prave od tuljanova ili pasjeg krzna. Ljetna se moda razlikuje od zimske samo u tome, što se ljeti nosi krzno izvana, a zimi iznutra, da više grije. Dječji povoji i pokrivači prave se od riblje kože, a istom se kožom prave vrata u jurtama, a od njih se šivaju i jadra za čamce.

I sam način, kako se grade ti čamci, isti je, kako je blaženi Robinson Crusoe gradio svoj čuveni čamac od čitavog stabla... samo s tom razlikom, da Orocima ne stoji na dispoziciju ono oruđe, što ga je Robinson našao na razbijenom brodu, a ni sami oni još ne znaju sve ono, što je morao da zna jedan engleski mornar!

Što se tiče njihovih »jurta« — to je valjda jedanaesta kazna egipatska, za koju se zaboravilo u bibliji. Po svojoj formi one vrlo sjećaju na indijske »vigvame«. Njezine se skele prave od drvenih motaka, koje se pokrivaju korom od drveća ili sašivenim ribljim kožama. Gore, na »krovu«, ostavlja se rupa za izlaz dima. Kad se unutra loži sva se jurta napunjuje dimom tako, da čovjek ne vidi svog susjeda. Nije čudo da kraj takvog »centralnog loženja« većina urođenika pati od očnih bolesti, a mnogo ih ima i sasvim slijepih.

Da se dopuni ta slika »materijalne kulture« Oroka moramo znati, da njihove žene šivaju iglama, koje same prave od riblje kosti, a mjesto konca im služe osušene žile tuljana.

I lako si može svaki da zamisli, kako se i čime hrane ti »pastorci zemlje«. Kruh za njih uopće ne postoji; sol je najveći luksus. Glavno je jelo — ona ista jukola ili svježa kuhana riba, već prema sezoni. Ali najviše vole sirovu ribu, osobito sitnu i mekanu, ili pak glave i hrskavice od velike ribe, koje su za Oroka najbolja poslastica.

Uopće, što se tiče jela, nisu oni mnogo izbirljivi. Evo vam za primjer dva recepta iz prave oročanske kuhinje. Uzmite sirova crijeva od tuljana, sitno ih isjeckajte, razmočite tuljanovom mašću, ispremiješajte s bilo kakvom jagodom — i odmah podajte na stol. Ili još drugo jelo: odgrize se komadić suhe jukole, dobro se prožvače i ispljucne u kotao; tako se ponavlja sve dotle, dok u kotlu ne bude dosta na taj način »faširane« ribe, — a onda se sve polijeva vrućom tuljanovom mašću, i jelo vam je već gotovo...

Ali unatoč svega svog divljaštva, Oroci su — prema svjedočanstvu putnikâ, koji su dugo proučavali njihove običaje i njihov život — vrlo dobar, pošten i simpatičan narod. Orok ne zna za prevaru ili krađu. On će vam rado izmoljakati kakvu sitnu stvarčicu, komad suhoga kruha ili komadić šećera (koji je za njih, pored rakije i duhana, najzamamnija i najbolja stvar na svijetu!); ali vam ne će da uzme nijednu sitnicu, bio to i odbačeni čep, ako mu se to ne dade dragovoljno.

Kao što je Orok pošten, isto tako je on i dobar — osobito prema svojim sunarodnicima. Svaki dvopek, svaki komad šećera, koji mu dade kakav putnik ili trgovac, odmah dijeli između nazočnih prijatelja. Pa čak i rakiju dijeli, — iako teško kod toga uzdiše...

Zanimljivo je, kako uz takvu prirođenu dobroćudnost i poštenje, isti Orok mirne duše ide da ubije i opljačka odbjeglog robijaša ,koji je prije bio interniran na otoku Sahalinu, a radi svojega bijega bijaše stavljen izvan zakona. Ipak je za Oroke to bio najomiljeliji i najprobitačniji lov. Bio kako mu drago siromašan taj robijaš, ipak je on imao na sebi robijaško vuneno odijelo, nož, a možda i kakav kotlić. A to su stvari od neprocjenjive vrijednosti za jednog Oroka. I on je bez najmanje grižnje savjesti probadao jadnoga skitnicu svojim kopljem, — kao što bi probio medvjeda ili lisicu... Pa tako i jest: za njega je to bio samo lov, vrlo opasan, a i vrlo izdašan.

Uostalom, tko može da osudi ovoga, Bogom zaboravljenog pastorka zemlje zbog toga, što ne zna cijeniti vrijednost čovječjeg života, onoga istog života, kojemu mračnost, oskudicu i bijedu on tako dobro osjeća na samom sebi?

Valerijan Markov

JESEN

Око мене увенуо круг
Ко згажен осмјех, јад.
До мене један багрен млад
Ко мртав друг.

На њега, осталих птица хор,
Ко убран бокор, плав . . .
И сунце ко позна љубав
У зелен бор.

Јанко Ђоновић.

MUJAGA

Mujaga, ili »Mujo«, bio je vrtlar (baštovan!) u staroj bosanskoj vojarni, u kojoj je ležalo — po barakama — nešto carske pješadije i moji konjanici.

Barake su potjecale još iz turskog doba, a tako i naš Mujo; i on i one dosta okrpani!

Zgrade smo pobijelili, da im se ne vide brazgotine, a Mujine se bogme i vidjele!

»Logor« je plivao u zelenilu. Barake su bile zakrivene starim, krošnjastim šljivama. Isticao se jedino nekadašnji turski »konak« i majorova kuća; pokraj nje ležala je vrtlarova kućarica.

Mujaga je imao —uz kuću — komad bašće, nešto oranice i desetak šljiva; povrh toga išla mu je i gospodska plaća, od mjesečnih 25 forinata. On je bio jedini, kome nikad nije trebalo »foršusa«!

Ali, nekog dana, dođe i on pred majora, pa ga moli, da bi mu predujmio 15 forinti.

»Kako to, Mujago?« čudi se major.

Mujo se počeše za uhom (snimio bi kapu, ali je sramota!) obori oči i reče: »Stid me je, gospodine, ali šta ćemo? Daj!«

»Što je?«

»Da prosti pošteni tvoj obraz, gospodine, znaš: ž e n a!«

Tu se malo nakašlja (teško mu je!) i nastavi: »Ž e n i m s e!«

»Zar nisi ženjen?«

»Jesam gospodine, ali znaš, kakovi je naš »adet«, pa ću uzeti jošte jednu, jer će mi stara umrijeti ove noći«.

»Kako ti to znadeš?«

Mujaga obori glavu, pa promuca: »A znaš, gospodine, stara žena, pa znaš kako je — — ma da, stara je!«

Major se zamisli. Znade on, da se ne smije miješati u muslimanska obiteljska pitanja, ali on i to dobro znade, da se tamo koješta zbiva, pa da se — katkada — i preko reda umire. »Zaklat će je!« pomisli on. »Plaća malena, pa kako da on hrani d v i j e žene? Zaklat će staru, da uzme mladu! ...«

I reče Muji: »Čuješ, Mujago, dat ću ti te pare, a od sada ćeš primati mjesečno po 30 forinata, ali s a m o d o t l e, d o k t i j e s t a r a ž e n a u ž i v o t u; čim ona umre, otjerat ću te, pa ću uzeti mlađeg vrtlara, kako ti uzimaš mlađu ženu. Razumiješ li me?«

»Razumijem!« odvrati Mujo, po vojnički.

Dan nakon toga dovede on mladu ženu, a s t a r a i d a n a s j o š ž i v e! — —

Fran Mažuranić

ЗА ОСМЕХ НЕБА

Ма где пошли, наши пути
одвешће нас тихе, снене
у кутове где се слути
и где боле успомене.

А кроз лишће тешко, црно
пада жалба свих живота:
немир, то је немир што је зрно
благе сање невиђених свих лепота.

Да л' је живот болност само?
Да л' је живот плач бескрајан?
Ипак, само у ћутању, ми чекамо
осмех неба, колут сјајан.

Веселин Брезнанац

K proslavi tristogodišnjice riječko-sušačke gimnazije: Sadanja gimnazijska zgrada u Sušaku

ISTOČNE PRIČE

LAŽE! (malajska).

Čovjek duva u juhu, a majmun ga pita: »Zašto duvaš?«

»H l a d i m čorbu!« odgovori mu on.

Drugi put vidi majmun čovjeka, kako u ozeble ruke huče, pa se čudi: »Zar je tebi toplo?«

»Nije, već hladno!«

»Pa zašto hučeš?«

»G r i j e m ruke!« tumači mu čovjek.

A stari majmun, majmunčetu: »Gle dvonošca, kako l a ž e! Jedamput kaže, da piri u čorbu, da je h l a d i, a drugi put duva u ruke, da ih g r i j e — pa vjeruj ti njemu!«

*

SELJENJE DUŠA (arapska)

Bio je neki bogati knez i neki siromašni starac. Knez je imao na stotine robova, koji su za njega radili, a starac nigdje nikoga, pa se mučio, da prežive; kneževim robovima bilo je mnogo bolje negoli njemu!

Nekog dana dođe taj bijedni starac pred kneza, pa mu se žali: »Imao sam jedno jedino magare, a i to mi parnulo. Pa gle čuda: noćas sam snivao, da se njegova dušica p r e s e l i l a u nekog tvojeg roba!«

I stade u zvijezde kovati pokojnog svojeg magarčića: »Cijeli božji dan je naporno radio — i žedan i gladan — a na batine ni da bi uhom zavrtio!«

Knez ga pita: »Kad ti je crklo to magare?«

»Imade tome taman dvadeset godina!« odgovori mu starac.

Knez se zamisli i odredi, da svi njegovi robovi, koji imadu dvadeset godina, pred njega iziđu, pa im reče: »Imade li koji među vama, koji bi cijeli božji dan — i gladan i žedan — naporno radio i batine primao, a da ni uhom ne zavrti?«

Svi robovi nikom poniknuše, samo jedan (nadajući se kakovoj nagradi) stupi pred kneza, i povikne: »Ja, gospodaru!«

Knez namigne starcu i reče: »Vodi ga, t o j e o n a j t v o j!«

*

ZAVIST (armenska).*

Bilo to u ono davno doba, kad su još sveci božji svijet obilazili.

U to doba šuljale se i dvije rođene sestre — Š k r t o s t i Z a v i s t — od sela do sela: Škrtost mršava i labava, Zavist žuta i ćelava.

Idu one, idu, dok ne sastadoše Svetog Petra.

Sveti Petar bio je toga dana neobično dobre volje, pa sustavi sestre te im reče: »Danas dijelim i šakom i kapom — štogod poželite, to ću vam dati!«

Š k r t o s t poskakuje od veselja, trljajući mršave svoje ruke, pa sama sebe pita: »Što bih poželjela — zlata, bisera, il' dragog kamenja?«

Z a v i s t prati zmijskim očima sestrino veselje...

Škrtost, kao starija, imala je prva izabirati. Kad je stala razmišljati, reče Sveti Petar mlađoj: »Odaberi ti štogod, i za sebe i za svoju sestru, ali znaj — š t o g o d s e b i p o ž e l i š, b i t ć e t v o j o j s e s t r i d v o s t r u k o!«

A Zavist njemu: »Sveti Petre, iskopaj mi j e d n o oko!«

Zabilježio: Fran Mažuranić

*) Victor Hugo spjevao je o tome pjesmicu.

MAČAK

Na krovu čuči crni stari mačak.
Gori zlatno zrnje: oči njegove.
U njima plamti nagon mrtvih predaka
i blista krv
i boli njihove.

Na suncu čuči crn i star bez radosti
i s čežnjom sluša jata golubova
i plače što je dete slabosti:
što nikad ne će letjet povrh krova.

Tren! I kretnja!
Već je mlad i — veseo.
Brzo! Brzo! Nešto se dogodilo:
na krov je mladi beli golub
seo.
Od sene mačak tiše se prikrade
i nema više belog goluba.
On gladi brk i opet pun je nade.

Zar nije mačak sličan ljudima
kad siti, jaki u svim udima
nisu tužni kao malo pre? —

I mačak skače. Trči. Uživa.
Po krovu pleše. Mačke doziva.
i krov je opet, nebo, zemlja: sve.

Vladimir Marinko

PREGLED

NOVE KNJIGE I LISTOVI.

Fran Mažuranić: »Od zore do mraka«. Među ovogodišnjim knjigama »Matice Hrvatske« naročitu pažnju pobuđuje knjiga našega suradnika Frana Mažuranića. Pisac, o čijem je punom i interesantnom životu bilo govora u 5. br. »Mladosti«, i kojega su naši čitači već imali prilike upoznati po više naštampanih crtica u ovome listu, dao je u svojoj knjizi »Od zore do mraka« živu i zbitu sliku onoga, što je proživio. U njoj je prikazao svoj život od prvih svojih sjećanja iz djetinjstva sve do naših dana — sa svima promjenama, stradanjima, kušnjama, tegobama. U knjizi imade sjajnih opisa svih mogućih krajeva svijeta i toplih sjećanja na naš primorski krš; u njoj se izmjenjuju kratke, jezgrovite anegdote, iz kojih izbija silno poznavanje ljudi, i ujedno topla religijoznost, koju mogu osjetiti samo ljudi, koji su istinski prošli kroz sve tegobe i radosti života. Mladež naša, koja u današnje vrijeme toliko hvata za različitom pustolovnom lektirom, treba u prvom redu da upozna ovoga pisca, koji je stvarno proživio toliko toga, no koji djeluje čitavom svojom čovječanskom i književničkom pojavom vedro, uzdižući do apsolutne dobrote i ljepote.

Vladimir Nazor: »Priče s ostrva, iz grada i sa planine«. Knjiga Vladimira Nazora, koja je izašla u isto vrijeme među Matičinim izdanjima, na prvi pogled imade nešto zajedničko s knjigom Frana Mažuranića: i jedan i drugi opisuju svoj život, od djetinjstva do naših dana. No unutrašnja je jezgra različita. Dok je Fran Mažuranić ispričao svoj život u mnogo pojedinosti, Vladimir Nazor zadržao se samo na nekim važnijim odlomcima, razgradujući ih u pripovijesti. Po svojoj građi ova je knjiga nastavak »Priča iz djetinjstva«, u kojima je autor prikazao prvih deset godina svoga života, do polaska u gimnaziju. Ova je druga knjiga međutim šira zahvatom; u njoj se prikazuje i djetinjstvo, i gimnazijski dani, a i godine zrelosti — obuhvatajući tako cijeli duševni razvoj svoga pisca. Za čitače srednjoškolce ona će biti naročito interesantna, jer je ovo kod nas prvi put, da je jedan veliki pisac stao da piše novele iz gimnazijskog života, pokazavši u njima koješta, što je gotovo svaki od vas na ovaj ili onaj način doživio. Samo je to kod Nazora ispričano s toliko topline i umjetnosti, da su ove dvije knjige uspomena jedinstvene u našoj književnosti, a vjerojatno i u cijeloj svjetskoj književnosti. — Ono, što je zajedničko i Mažuranićevoj i Nazorovoj knjizi, duboka je religijoznost, koja izbija iz jedne i iz druge, kao rezultat intenzivno proživljavanoga života.

Milica Bogdanović: »Lav Tolstoj«. Lav Tolstoj — od koga u ovome broju donosimo jednu pripovijetku — jedna je od onih velikih ličnosti, s kojima je slavenstvo ušlo kao ravnopravan faktor u svjetsku kulturu. Velik pripovjedač, moralist, prorok, borac za pravedniji poredak u svijetu, grof, koji je vlastitim životom i djelima izvodio socijalni preokret u seljačkim masama — Tolstoj je za života bio jedan od onih ljudi svijeta, o čijim su se činima pisale rasprave i knjige, kome su hodočastili sa svih strana — i koji je isto tako doživljavao silne napadaje na svoje ideje. — U svojoj opširnoj raspravi (700 strana!) gđa Milica Bogdanović opširno prikazuje život, rad i ideje Lava Tolstoja. I ako je knjiga donekle preopširna za one, koji na osnovu vlastitoga čitanja poznaju Tolstoja, ona je ipak vrlo dobar priručnik za svakoga onoga, koji se želi temeljito i svestrano uputiti u njegov rad i ideje, a da zato ne mora sam hvatati za velikim obiljem svega onoga, što je sam Tolstoj pisao.

Mićun M. Pavićević: »Kralj-Nikolini kaprisi«. Pokojni crnogorski kralj Nikola vladao je u Crnoj Gori onako »po domaću« — namještao je i otpuštao činovnike po svojoj ličnoj volji, držeći, da se u državi imade prije svega voditi račun o njegovim prohtjevima, a tek u drugom redu o interesima stanovnika. Pogotovu je dolazio u sukob s crnogorskom inteligencijom, koja je htjela, da se zemlja razvija slobodno i u naprednom duhu — i zato je progonio svakoga, koji se protivio njegovim nazorima. Mićun M. Pavićević — najplodniji crnogorski pjesnik novijega vremena — u svojoj knjižici s gornjim natpisom u anegdotama prikazuje, što se sve za Nikolina vladanja desilo njemu. — Ova je knjiga zgodna nadopuna druge Pavićićeve knjige, o kojoj je dolje riječ.

Marin Bego: »Vječna varka«. »Vječna varka« je nov roman pisca, koji je dosad izdao 4 knjige romana i novela. Pozdravljen pri nastupu svoje prve knjige »S Mora« zato, što je u njoj na živ i slobodniji način prikazao život, Marin Bego ostao je uglavnom vjeran sebi — iznoseći u svojoj pripovijesti po koju interesantnu i pikantnu zgodicu. No kao umjetnik je napredovao vrlo malo ili nikako, pa ovaj roman odlaže čovjek bez ikakvog dubljeg dojma. — Po svojoj građi on donekle sjeća na novele Ante Kovača, »Sentimentalna putovanja Boga Marsa«: Kovač je prikazao lakoumnost ratnih, a Bego lakoumnost poratnih vremena. No dok je Kovač znao da iznese žive i pune ličnosti, u Begu je sve nekud blijedo. Pa ako knjiga vjerojatno i znači zabavnu lektiru za široke mase čitalaca »Zabavne biblioteke«, naša je književnost njome dobila malo.

»Naša domovina«. »Ferijalni savez« izdaje pod ovim natpisom mjesečnik u redakciji dr. Ferde Nikolića. U listu — pored službenih vijesti saveza — imade obilje slika s područja čitave naše države, a i obilan literarno-revijalni dio. Najsimpatičnije su u listu fotografije, jer po njima ima naša mladež prilike, da se upozna sa svim krajevima naše domovine. Literarni dio — kao kod većine naših srednjoškolskih listova — nije na određenom nivou, koji bi svima članovima bio jednako pristupačan. Preporučamo! **C.**

Niko Bartulović: »More u našoj književnosti«. — Studija g. Bartulovića izašla je prvobitno u »Srpskom Književnom Glasniku«. U zasebnoj knjizi ona je izašla kao izdanje »Jadranske Straže«. G. Bartulović je u svojoj studiji dao pregled svih naših pisaca koji su pisali o moru. U narodnoj lirici i epici malo ima pomena o moru; isto tako i u dalmatinsko-dubrovačkoj književnosti, sa izuzetkom Dubrovčanina Vetranića i Hvaranina Hektorovića. U novijoj književnosti, more, kao predmet umetničkog opisivanja, biva uzimano naročito od realističkih pisaca Evgenija Kumičića, Vjenceslava Novaka, Iva Vojnovića, Jurja Carića, Viktora Car Emina, Iva Ćipika i Milana Šenoe. Od kasnijih pisaca, onih koji su stvarali savremenu književnost, g. Bartulović nije izostavio gotovo nikog. On je detaljno analisao pesme i opise Vladimira Nazora, Jovana Dučića, Alekse Santića, Ante Tresić-Pavičića, Vojnovića, Kumičića, Emina, Ćipika i dr. Ova studija g. Bartulovića predstavlja vrlo informativnu knjigu o moru u našoj književnosti.

Dr. A. Šmaus: »Njegoševa Luča Mikrokozma«. Iako se o grandioznoj figuri usamljenika i pesnika sa Lovćena mnogo pisalo, iako su njegova dela izučavana i savesno i svestrano, ipak mnoga pitanja su ostala još uvek nedovoljno raspravljena. Jer gotovo cela literatura koja govori o Njegošu odnosi se na njegovo najveće delo »Gorski vijenac«, dok su ostala dela, među njima i »Luča Mrikrokozma« i »Šćepan Mali«, manje ispitivana. G. dr. Šmaus je postavio sebi dvojak zadatak: da u »Luči Mikrokozma« nađe elemente koji religiji Njegoševoj daju bitna obeležja i da utvrdi njenu originalnost, u vezi sa opštim mišljenjem da je »Luča« rađena po ugledu na »Izgubljeni Raj« engleskog pesnika Miltona. I mora se priznati da je g. Šmaus uspeo u oba pravca. Naročito eruditivno i znalački su pisana uporedenja »Luče« sa Miltonom, Danteom, Klopstockom i Lamartineom. Posle Milana Ševića i, naročito Nikolaja Velimirovića, koji je u svom poznatom delu »Religija Njegoševa« odlučno ustvrdio da je »Luča Mikrokozma« originalno delo, g. Šmaus je dao jedan uspešan, dokumentovan i uglavnom, definitivan prilog tome pitanju.

Mladen St. Đuričić: »Na talasima«. Izdanje knjižare S. B. Cvijanovića, Beograd, 1928. Moderna biblioteka 34. — Pripovetke g. Đuričića obrađuju jedno polje koje naša pripovetka ili nije uopšte zahvatila ili, ako je zahvatala, onda je to bilo mahom usporednim, nevažnim crtama. Sve ove pripovetke su sa naših reka. Sava i Dunav, sumorni vrbici, široka polja koja kao da prolaze pored lađe u svoj širini i nedogledности svojoj, život na brodovima, muke i veselja brodara — sve su to motivi koje iznosi g. Đuričić u svojim pričama. Istaknut je socijalni stav pišćev i vidljiv je njegov oštar protest protiv nepravednosti socijalnoga poretka. Ima u pričama g. Đuričića i lirizma, one pripovedačke neposrednosti koja osvaja, kao i proživljenost, proosećanost onoga o čemu se piše. Ima, razume se i nedostataka. U njih možemo računati nedovoljnost šire koncepcije, manjkavu karakterizaciju, katkad nesigurno sprovedenu psihološku analizu. No i pored toga, ova knjiga g. Đuričića, koji je napisao dosad već lep broj knjiga, znači u stvari prvu knjigu kojom se on jače i uspešnije afirmira kao pripovedač.

Radovan Košutić: »San male Vide«. (S. B. Cvijanović, 1928.). — Prva knjiga g. Košutića »Pesnik i smrt« (»Mladost« je govorila o njoj), predstavljala je jedan savršeno neuspeo pokušaj. Ova je bolja. Ona je kontrast prvoj već po predmetu. Mesto lascivnosti, neukusnosti, neugladenosti — (što je bilo karakteristično za prvu knjigu), u ovoj preovladuje nežnost, blaga osećanja. Jezik je vrlo dobar, ritam lak i raznovrstan.

V. Massuka: »Odbleščі u vodi«. Beograd, 1928. — Jedan od najplodnijih posleratnih pisaca, g. V. Massuka je poznat po svojoj zbirci spiritualne lirike »Vedre i tamne noći«, po dramama »Čovek snuje« i »Stanica« i po knjizi književnih i pozorišnih kritika i eseja »Iz književnosti i pozorišta«. Odlike ove knjige su njene već i ranije poznate osobine: spiritulnost, neka lirska filtriranost i emocionalnost više intelektualne vrste nego elementarno lirske.

Mićun M. Pavićević: »Crnogorci u pričama i anegdotama«. Izdanje knjižare S. B. Cvijanovića, Beograd, 1928. Predgovor napisao T. Đukić. — Najpoznatiji crnogorski pesnik u prvoj deceniji XX. veka i poznat javni i književni radnik, g. Mićun Pavićević je izdao prvu knjigu svojih sakupljenih anegdota i priča. G. Pavićeviću je služio kao primer vojvoda Marko Miljanov sa svojom knjigom »Primjeri čojstva i junaštva«. Većina ovih anegdota govori o Vladici Radu, Knjazu Nikoli, Marku Miljanovu i drugim poznatijim Crnogorcima. Iz njih izbija humor, zdrav, nasmejan gorštački humor, ironičnost i katkad satiričnost.

Spomenica Sime Pandurovića. Beograd, 1928. — Povodom dvadesetpetgodišnjice g. Sime Pandurovića, pesnika i kritičara, izdata je spomenica u kojoj su prilozi njegovih užih prijatelja. Članci su od gđice Dr. Ksenije Atanasijević i gg. Pavla Popovića, Velimira Živojinovića, Velmara Jankovića i dr. A. Šmausa. Pesme su od gg. A. R. Boglića, Radoslava Dragutinovića, Milutina Jovanovića, I. Radulovića.

Svetislav Stefanović: »Granice«. — G. Stefanović je jedan od najplodnijih pisaca današnjice. Prevodio je Shakespeara, eseje, pesme i drame. U knjizi »Granice« on je kao motto stavio jednu zanimljivu strofu pod isto tako karakterističnim naslovom »Bit«:

Svaka je poezija ispovedanje,
svaka lepota mistično gledanje
kroz Boga u sebe i u svet —
sve drugo je mrtvih krila let.

To je shvatanje g. Stefanovića, u čemu je bitni elemenat svake poezije. Kroz sebe ispoveditи sve čudesne vizije koje se jave duhu pesnika, kao daleka sela pokrivena tajnovitošću, kao titravi talasi uzbudenih glasova, kao nevidljivi ples uzdrhtalih bića. U ovoj knjizi g. Stefanović počinje nov pravac svoga pesničkog razvoja, zalazi u modernu poeziju, sa romantičarskim nastrojenjima (ali ne sentimentalno plačljivim kako se obično zamišlja romantizam, nego pravim romantizmom koji je jedan plus poezije, koji predstavlja »nov izraz za stare sadržaje«, kao što lepo veli K. D. Baljmont), sa snagom, jedrinom, gotovo masivnošću izraza. Poezija g. Stefanovića je pretežno intelektualistička, zadahnuta višim saznanjima kosmičke harmonije i zasićena uverljivim problemima duha. Otud u njoj izvesne tvrdoće, neke hladnoće, a katkad i mestâ koja ne uspevaju da pokrenu osećajni kut duševnosti. No ima zato bogate liričnosti u slikanjima pejsaža koji se isprepletu sa ličnim poniranjem u žed za saznanjem nepoznatih dubina i dobro pogođenim štimungom:

Dosadan dan, sumorno vlažno vreme.
Sedimo sami rastuženi, mračni,
U dušama smo ko u licu plačni,
Govorili bi al nemamo teme.

I oboje nas tišti kao breme
Užasno neko — šta je? niti znamo
Nit spominjemo al ga osećamo
Ko pusto ovo i beznadno vreme.

A pred nama je tupo otpadalo
S drveća lišće uvelo i žuto
I sve je bilo ko smrt nemo i kruto.

I u nama je nešto umiralo
I kidalo se s bolom mrtvih rana
Ko mrtvo lišće s osušenih grana.

B. N.

ZABAVNI KUTIĆ

TAMO, AMO PO ŠPORTU.

— Talijanski major Bernardi postigao je novi avijatički rekord u brzini leta od 513 km na sat.

— Prvakinja Amerike u tenisu je Helen Wilis.

— Joly-Brunet, odlučni francuski par, osvojio je prvenstvo svijeta u figuralnom sklizanju na ledu Zimske Palače u Londonu.

— Lottie Schoemel, poznata amerikanska plivačica osvojila je ženski rekord u ustrajnom plivanju od 32 sata.

— Mlada londonska tipkačica M. Gleitze preplivala je, do sada nepreplivani, gibraltarski tjesnac (13 km) za 12 sati i 30 minuta.

— Svjetski majstor u hrvanju je Indijac Punjabi.

— Kapetan Haldeman i Stinson, dva amerikanska avijatičara, su potukli prošlogodišnji rekord Ristića i Edzarda u ustrajnom letu za pune 73 minute.

— Od pet Amazonki, koje su jašile iz Pariza u Cannes, stigla je prva na cilj miss Gaiatry.

— U Topeki u državi Kanzas pobijedio je Crnac Wright iz Omahe knock outom u petom krugu bivšeg svjetskog prvaka teške kategorije Jacka Johsona.

— Francuski avijatičari su obletjeli cijeli svijet. Costes i Lebrix prevalili su 40.245 km.

— 200 m prsno plivala je Mühe (Hildesheim) u 3; 15, 8, što znači novi svjetski rekord.

— Na ravnoj pruzi Dayton Beacha postavio je američki automobilista Bay Keech novi svjetski rekord u brzini sa 207,552 milja na sat.

— Njemački aeroplan »Bremen« (kapetan Köhl, komandan Fitzmaurice i barun Hünefeld) preletio je Atlantski ocean iz Evrope u Ameriku.

— Američki avijatičari Wilkins i Eylson preletjeli su sjeverni pol za 21 sat.

— Charles Rigoult je svjetski majstor u dizanju utega.

— U bečkom šahovskom turniru prvu nagradu dobiva Reti (10 i pol), 2.—4. dijele si Spielmann, Lichtenstein i Tacasa (8 i pol).

Nogomet:

— Jugoslavija—Turska 2 : 1 (2 : 0).
— Građanski (Zgb)—Jugoslavija (Beograd) 5 : 1 (1 : 1).
— Concordia—Admira 4 : 3 (2 : 1).
— Hašk—Wacker 1 : 2 u Münchenu.
— Hašk—F. C. Bayern 2 : 1 u Hof a/S.
— Hašk—Wacker 5 : 1 revanche u Münchenu.
— Concordia—F. C. Bata 6 : 1 u Zlinu.
— Concordia—F. C. Prevov 1 : 1 u Prevovu.
— Concordia—F. C. Bata 2 : 2 u Zlinu.
— BSK—Hajduk 3 : 1 (1 : 1) u Zagrebu.

Vladimir Gazdik, Zagreb.

— U Lisabonu odigrala se (2. IV.) nogometna utakmica Argentina—Portugal. Rezultat je neodlučan 0 : 0.

— Poznati njemački trainer Abraham, otišao je u Tursku. On će pripravljati tursku momčad za Olimpijadu.

— Engleski kapetan Malcolm Campbell nazvan »kralj brzine« postigao je u Dayrtoni (Florida) svjetski rekord u brzini s automobilom, prevalivši 220 milja (352 km) na sat. Prije je taj rekord pripadao Englezu Seagravi, koji je u jedan sat prevalio 166 milja.

— Prvak Italije u automobilistici je Campari.

— U Antverpenu (2. IV. odigrala se nogometna utakmica Belgija—Holandija. Rezultat 1 : 0 za Belgiju.

— Poznati trkač Wilhelm Kohlemainen, pobjedilac nekoliko svjetskih rekorda, na Olimpijati trčati će na ogromnom putu po etapama iz Angelesa u New-York.

— Francuska vojnička momčadu tukla je u »Rugby-u« englesku momčad sa 29 : 10.

Nogomet:

— Italija tuče Madžarsku u Rimu sa 4 : 3.
— Madžarska tuče Jugoslaviju u Budimpešti sa 2 : 1.
— Jugoslavija tuče Tursku u Zagrebu sa 2 : 1.
— Prvak Evrope u boksu, Max Schmeling, bio je u Berlinu (25. II.) tučen od ex japanskog prvaka Gipsy Daniels-a. Daniels ga je u prvoj roundi bacio u knock-out i to je po prvi puta, što je Schmeling u prvoj roundi knock-outiran.

Sakupio: **Josip Blažević,** Sušak.

ZAGONETKE.

1. **Rebus.** Branko Rački, Sušak.

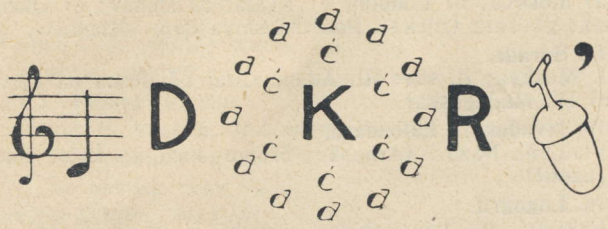

2. **Sitni rebusi.** Vladimir Fürst, Sušak.

a) 3000 kg'

b)
m i
/ / VI. ja
r e

c)
z
a z b z b
a z a z b z b z b az b
a z b z b
z

3. **Iz lektire (Kriptogram).** Josip Blažević, Sušak.

Datum	Naslov knjige
5. VI.	Vukadin
8. VI.	Pod Nehajem
12. I.	Pusto ognjište
3. V.	Jelkin bosiljak
6. IV.	Prosjak Luka
3. II.	Janko Borislavić
6. VII.	Tuđinac
6. XI.	Pavao Šegota

4. **Magična ljestvica.** Vladimir Pažin, Zagreb.

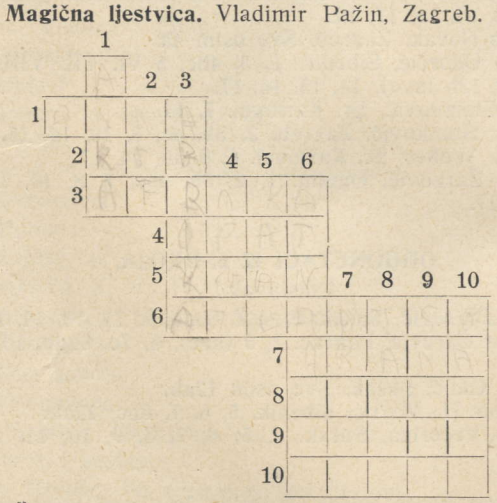

1. Žensko ime (provincializam). 2. Podzemni prokop. 3. Kontinent. 4. Glavar samostanski. 5. Muško ime. 6. Veliko more. 7. Svakom potrebna. 8. Razjašnjenje. 9. Prilog. 10. Razbojnik.

5. **Zagonetna posjetnica.** R. Đ. Martić, Šibenik.

Mijo Stŕski
Zadar

6. **Zagonetka u spirali.** Veljko Novak, Zagreb.

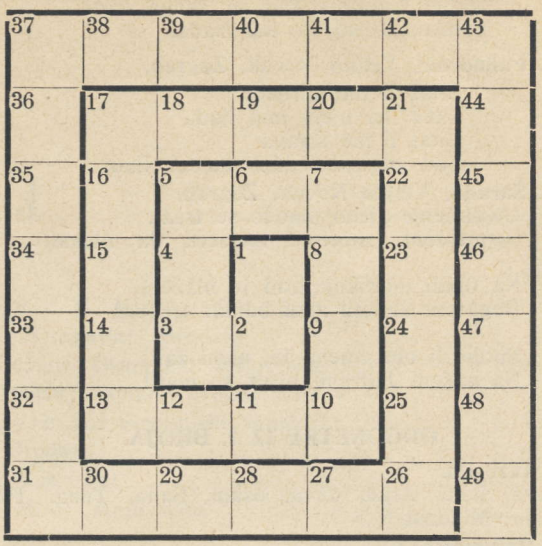

I. II.

Iz nutra prema van		Iz vana prema unutra	
Od 1—4	svih nas čeka	Od 49—47	veseli svakog
„ 2—4	nevoljnik	„ 48—44	miris
„ 4—8	aristokrata	„ 47—44	grad
„ 7—9	pokazna zamjenica	„ 47—43	vrst pjesništva
„ 9—10	latinski veznik	„ 42—39	talijansko vino
„ 10—15	kasa u banci	„ 37—35	pokazna zamjenica
„ 16—18	žensko ime	„ 34—28	zabavno doba
„ 17—18	prijedlog	„ 30—24	izdanje
„ 19—20	veznik	„ 23—20	roblje
„ 19—22	muško ime	„ 21—17	država
„ 22—24	papiga	„ 17—14	car
„ 22—25	grad	„ 14—12	kukci
„ 23—25	posao	„ 16—13	bog
„ 25—27	dio vremena	„ 11—10	zemljopisni pojam
„ 29—33	žensko ime	„ 10—6	glas
„ 34—40	ljubimac	„ 6—4	otok
„ 41—43	ugodan osjećaj	„ 4—2	drvo
„ 44—47	bog	„ 3—2	francuski „zlato“
„ 47—49	posao		

7. **Sitni rebusi.** Branimir Rački, Sušak.

a) D 100 m²

b) ce / ši

c)
ž
ž F ž (i)
ž

8. **Računska zagonetka.** Katanić, Bjelovar.

U brojevima $1^{35}/_{70}$ i $8^{46}/_{92}$ sadržane su brojke od 0 do 9; suma tih brojeva je 10. Nađi druge brojeve, koji sadrže brojke od 0 do 9 i da im suma opet bude 10.

9. **Palindrom.** R. K., Zagreb.

Čitaš si me sprijeda ili straga,
Imaš ime američkog grada
I to južnog samo sa pet slova:
Za tebe sam zagonetka nova.

10. **Zagonetni račun,** Veljko Novak, Zagreb.

Na jednom poslu radilo je 20 osoba i svega su zaradili svi skupa 20 Din. Među radnicima bilo je muškaraca, žena i djece. Svaki muškarac je dobio 3 Din, žena 2 Din, a dijete ½ Din. Koliko je bilo muških, ženskih i djece?

11. **Logogrif.** Veljko Novak, Zagreb.

Sa »a« sam svečana dvorana,
Sa »b« sam žena pogana,
Sa »J« sam žensko ime,
Sa »k« gledam u visine,
Sa »m« sam plaha životinja,
Sa »n« računa sirotinja,
Sa »P« kraj mora stojim,
Sa »S« u diktatore se brojim,
Sa »t« sam skupa kovina,
K najprvome dodaj »P«
Tad sam kćerka Evina.

12. **Šarada.** Veljko Novak, Zagreb.

Dvoje životinja kad se skupa nađe,
Srbijansko mjesto tad izađe.

13. **Palindrom.** Veljko Novak, Zagreb.

Čitaš li me sprijeda
Kažu, na njem ima ljudi,
Čitaš li me straga
Tad me posjeduju mnogi ljudi.

14. **Šarada.** Veljko Novak, Zagreb.

Ujedinjenje njeno mnogo se traži,
Nepotrebne sporove ljudstva da ublaži!

Na obali morskoj grad je blažen,
Bogatom svijetu zimi odmor tražen!

Spojiš li oba imena ta, njeni žali
Na našem Jadranu biser su mali!

ODGONETKE IZ 7. BROJA.

1. **Akrostih.**

Mura, luda, Arad, deva, osam, Sana, Tuna. Početna slova daju: Mladost.

2. **Metamorfoze.**

D a n, dar, mar, maj, moj, moć, n o ć.

3. **Rodovke.**

a) mir—Mira; b) lav, lava; c) Bar, bara.

4. **Zagonetke.**

S i t n i r e b u s i:

a) Bez t ruda ne ma napred ka = Bez truda nema napredka.

b) Z na nje je veliko i manje = Znanje je veliko imanje.

c) Bez m uke ne ma na uke = Bez muke nema nauke.

5. **Brojčanice.**

I. Bojo se boji Bojane.
II. Urša je baš kao ušara.
III. Naša snaša Maša dobro se ponaša.
IV. Lovac Adolf otišao je u lov u Adolfovac.
V. Seka Bara donela je jastreba iz Jastrebarskog.
VI. Advokat Katić prodaje Kati svoju dvokatnu kuću.
VII. Došla Ada iz grada, pa kaže Radi, da je gladna.
VIII. Milorad i Mila imaju rado svog Radu.
IX. Mladen je otišao u Mladenovac po novac.
X. Carigrad je carski grad.
XI. Krsta iz Kostajnice je otišao u Nicu.

6. **Umetak.**

Taro, Ta-na-ro = Tanaro.

7. **Zagonetna četvorina.**

Ahil, Hero, Irud, Lodz.

8. **Logogrif.**

Prag, drag, vrag.

9. **Bročajnica.**

Svakog ljetnog jutra,
Kroz p e r i v o j sam šeto,
I P e r u tamo sreto.
Uvijek je bio p r v i,
A za njim odmah J o v o,
Baš čudno mi bješe o v o.
Uz klupu je P e r o p j e v o,
Al ga najednom nesta,
I njegov p i j e v presta.
Što bješe uzrok tome?
Nije mi dugo krio,
Da ne p j e v a lijepo,
J o v o ga je u v j e r i o.

10. **Logogrif.**

Zrak, mrak, brak, frak, krak, trak.

11. **Križaljka u posudi.**

V o d o r a v n o: 1. Dubrovnik; 7. om; 8. ar; 9. Adige; 11. oba; 12. Poznavanje robe; 22. Odaja; 23. dabar; 24. žar; 25. re; 27. vu!; 28. oni; 29. hrana; 30. alo!; 32. sklad; 36. Žon; 38. iza; 40. gas; 41. Sas; 42. Ana; 44. sin; 45. ab; 47. ar; 48. oslon; 51. tor; 52. so; 53. aga; 54. od; 56. van!; 57. siv; 60. osa; 63. Philippeville.

O k o m i t o: 1. do; 2. um; 3. redov; 4. Viganj; 5. ia!; 6. Kr. (za krunu); 10. Ibar; 12. Požega; 13. oda; 14. Zaragoza; 15. nj; 16. Aarhus; 17. Eduard; 18. Ra; 19. oboružan; 20. ban; 21. Erivan; 26. er; 27. V. N. (Vjenc. Novak); 31. li; 33. kg; 34. la; 35. as; 37. os; 39. Ana; 41. sir; 43. Abo; 44. san; 46. sloga; 49. stav; 50. Oran; 52. snop; 55. Dore; 57. si; 58. il; 59. vi; 60. od; 61. si; 62. al'.

12. **Aritmogrif.**

Irvin, Paderevski, Eduard, bjelouška, Feničani, anatomija, Tagora, Vjekoslav, obad, Kopernik, Ulješura, Pireneji, Plejade, Gibraltar, Bjelgorod, Termopile, Ekstein.

I.—II. = Rad je najbolji lijek.

13. **Zagonetke.**

a) Premještaljka.
Vuk Stefanović Karadžić.

b) Dvostruka skrivačica.

a) Moskva; b) London; c) Avala; d) Dunav; e) Ohrid; f) Sisak; g) Tara (rijeka). Početna slova daju »Mladost«.

14. **Šarada.**

I. Moskva; II. sag; III. Adam. Čitaj od desna na lijevo, dobiješ IV. Madagaskar.

15. **Izvadak iz Kalendara.**

Vladimir Nazor. (Arapske brojke kazuju, koje slovo treba uzeti!)

16. **Logogrif.**

Pakrac; car, kap spojeno carkap, a obrnuto čitamo: Pakrac.

17. **Zagonetka.**

August.

18. **Opreka.**

Zora puca bit će (od bijem) dana.

19. **Vrtuljak.**

Kamenica, cinema, meni, ne.

20. **Zagonetni savjeti.**

Narodne poslovice.

ODGONETAČI IZ 7. BROJA.

Stjepan Banek, Koprivnica. 1, 3, 4bc, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13b abdcf), 14, 15, 16, 17, 19.

Miloš Bruić, Otočac. 1, 2, 3b, 4bc, 5. VII, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 17, 18, 19.

Nikola P. Đekić, Gračac. 1, 3, 4bc, 5 I. VII. VIII., 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 14, 15, 17.

E. Fröhlich, Karlovac. 3, 4bc, 8, 9, 10, 12, 13b (sve, 14, 19.

Vladimir Fürst, Sušak. Sve osim 8, 13a, 18, 12.

Karlo Katanić, Bjelovar. 7, 10, 11.

Zdenko Kolacio, Sušak. Sve osim 13a.

Pavao Krivačić, Zagreb. 3, 4bc, 8, 9, 10, 13b (sve), 14.

Ratomir Đ. Martić, Šibenik. 3ab, 4bc, 5 III. VIII. IX., 6, 8, 9, 10, 13, 14, 16, 17, 19.

Veljko Novak, Zagreb. Sve osim 4a.

Frano Odorčić, Šibenik. 1, 3, 4bc, 5 VI. VII. VIII., 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13b (sve), 14, 15, 16, 17.

Mita Stefanović, Sr. Karlovci. 7, 14.

Viktor Stunković, Zagreb. 2, 3b, 4c, 8, 10, 14, 15.

Marija Weber, Sr. Karlovci. 6, 8, 10, 14, 17.

Grujo Žarković, Ogulin. 1, 2, 3b, 4bc, 7, 8, 10, 12, 13b (sve), 14, 17.

ODGONETAČI IZ 6. BROJA.

(Nastavak.)

Josip Blažević, Sušak. 5, 6, 7, 8bce, 9, 11, 12, 14, 15.

Stevan Carević, Pakrac. 2, 5 (sve), 6, 7c, 8bde, 10, 12ab, 13 i 14.

Milan Galić, Sušak. Sve osim 12ab.

Ratomir Đ. Martić, Šibenik. 5, 6, 7, 8bc, 12ab.

Dinko Večerina, Sušak. 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14 i 15.

*

Vladimir Fürst, Sušak, javio se kao onaj nepoznati odgonetač iz 4. broja sa Sušaka (gledaj odgonetače u 7. broju).

POŠTA »ZABAVNOG KUTIĆA«.

Odgonetke iz 8., 9. i 10. broja šalji **do 10. augusta** o. g., jer će se pregledati, koji će odgonetači biti predloženi za nagradu. To će bit objavljeno u 1. broju novog godišta. U tom broju ću na sve pošiljke odgovoriti.

U ovom broju je radi preobilja drugog materijala »Zabavni Kutić« malen.

SADRŽAJ

Strana

Pjesme.

B. Nemanja: Moja braća 7
— Moje carstvo 137
Bezruč Petar: Pjesme 53
Breznanac: Veselin: Bol mladosti 109
— Dani detinjstva 151
— Za osmjeh neba 231
Delorko Olinko: Moj put 8
— Visine 159
— Nemoć 175
Drenovac V. N.: List 132
— Jecanje 186
Đonović Janko: U ljetnje podne 138
— Jesen 230
Filipović Veselin: Vihor 63
— Večeras 113
Gajdobranska Vukica: Noću 27
— Pir 158
Ivkov Rad.: Pesma drugu u pokoju 114
Jaramaz P. St.: Lelek 64
— Jesen 64
— Moja mladost 138
Lazić I. Petar: Otkrovenje 159
Lendić I. J.: Majci 114
Lopičić Đorđe: Na obalama 5
— Svitanje 141
— Moja majka 177
Lopičić M. Nikola: Bol 114
— Moja radost 141
Marinko Vladimir: Čitač: 8
— Silvestarska 106
— Bolest 113
— Pesma o mome gradu 185
— Mačak 232
Milanović P. Danilo: Pesma moje mladosti 54
— Uspomena 109
— Pobuna 151
— Žalost za mladošću 224
Milutinović K. N.: Put 159
Mirosavljević Nikola: Spoznanje 8
— Dve želje 8
— Dva soneta 130
— Drugovima 177
Nazor Vladimir: Most na Nilu 2
— Brat i sestra 98
Ostojić Hrvoje: Na trgu pred katedralom 138
Perović Branko: Na vrhuncu 59
— Rastanak 63
— Pesma stapanja 137
— Uz prozor 158
— Jutarnja pesma 177
— Okovano srce 224
Putnik Simo: Bez napisa 31
Ristić J. Milivoje: Drveta 64
— Pohod sreće 138
— Jesenji pejsaž 184

Strana

Stanković B. Mih.: Večite staze 114
Supanc Dragutin: Bezdan 137
Štic Stjepan: Usamljeni letnikovac 177
Tadić Dušan: Svojim drugovima 64
Ujdurović A.: Sirotinjski vapaj 130
— Brodari 175
Vernić Vuk: Pet 30
Weiss Mira: Moja duša 158

Pripovijesti.

a) Izvorne

Car Emin Viktor: Mali od Foguna 49
— Na valovima 169
Katalinić-Jeretov Rikard: Hrist na raskršću . . 3
Mažuranić Fran: Duga 97
— Emir 97
— 1914. 98
— Vicenco 146
— Kod strica Ivana 217
— Mujaga 231
— Istočne priče 232
Novaković Boško: Njegov čas 31

b) Prevedene

Bordeaux Henry: Jeruzalem 147
Čehov A. P.: Mališani 5
Erjavec Fran: Crtice iz života i rada učenjaka Schnakschnepperleina 18, 43, 65
Galsworty John: Radost 9
— Vjetar među hridinama 60
Kopta Josef: Treća četa 10
Naživin Ivan: Miška 109
Narod. pripovijetka talijanska: Lažac Lulica 3
Pavičić Lav: Božićna vještica (Prevod s talijanskoga) 106
Remizov Aleksej: Pjetlić 139, 160, 186
Rot L.: Meni je tako lijepo 182
Salten Felix: Dva lista 59
Speranza Mario: Violinista 129
Tolstoj Lav N.: Holstomjer 218

Pouka.

Barac Antun dr.: Raspjevana mladost 1
— Naši putovi 25
— Đačka književnost 62
— Tuga mladosti 145
Brlić-Mažuranić Ivana: Rečenica, koja obuhvaća svijet 26
Ferrero Guglielmo: K jedinstvu svijeta 225
Katalinić-Jeretov Rikard: Fran Mažuranić . . . 99
M. M. dr.: Crtica iz života Matije Mažuranića 150
Markov Valerijan: Jedan apostol mira 40
— Šaman 100
— Zagonetke Indije 124
— Zemlja, gdje izlazi sunce 178
— Pastorci zemlje 227
Marković Zdenka dr.: Julije Slovacki 133

Strana

Mažuranić Vladimir: Dva naša graditelja prije hiljadu godina 176
Novaković Boško: Pesnik Vranja 102
Obajdin Milivoj dr.: Homeopatija 155
Pécant Elie i Baude Charles: Umetnost renesanse 12
— Francuska renesansa 55
— Renesansa u raznim zemljama 152
Rac Koloman: Lukijanov »Timon« ili »Mrzisvijet« . . 34
Sofić Velizar: Dimenzije u svemiru 28
Szabo Đuro: Biskup Maksimilijan Vrhovac 121
Turić Jure Dr.: O Štrosmajeru 131
Urbani Milutin: Dom kemije 61

Đački brojevi.

Aleksić Vlad.: Pesnik 74
— U zoru 199
Antić Vinko: Sada 131
B. Nemanja: Ponoć 207
Babić Dobri: Razočaranje 199
Carević Stevan: Oh Bože, zašto?! 203
Delorko Olinko: Odgovor 86
Diana S.: Sitna proza 78
Dujanović Petar: Lutanje 207
Đonović Janko: Ja pusta, ljetnja sjenka ispod prozora 78
— Književni život nove Crne Gore 40
Ernst Franjo: Gusle 208
Frol Ivo: U zatišju 196
Gajdobranska Vukica: Pauk 206
Gazin Ferdo: Zemlja 197
Hitrec Josip: Preko Triglava 87
Hlobik Josip: Rasputin i Foma Fomić 202
Hrabak Franjo: Skautizam i njegovi ideali 95
Ivanov K.: U sutonu 203
Jančić Draginja: Sreći 200
Jovanović A. Slobodan: Pisci iz Južne Srbije . . 204
Jovanović A. Vladimir: Samoći 209
Klobučar Vilim: Orač 209
Kovačević Luka: Vesela elegija 86
— Daleko leži moj grad 207
Kovačević Srećko: Akordi klavira 203
Kozarčanin Ivo: Umiranje 199
Lazić I. Petar: Uteha 80
Lopičić Đorđe: Iz putopisa »Sa obala« 76
— Molba u noć 77
Lopičić M. Nik.: Zvono 73
— Večernji drumovi 80
— Simonida 194

Strana

Lugarski Ksenio: Uspomena na jedan rastanak . . 196
Marković Stojan: Kukčić 201
— Kroz Srbiju, Bosnu i Dalmaciju 41
Marković N. Dimitrije: Magle 208
Marković Rad.: Kako se otac Salih Ruste povampirio 79
Martić Đ. Ratomir: Noćna idila 203
Miločer S.: Proletna slutnja 200
Miotto Antun: Pjesma o životu 75
— Iz »Zvijezde života« 206
Miškov Julija: Povratak 201
Mirosavljević Nikola: U očekivanju 78
— Mladost 193
Mrđenović Veljko: U manastiru Gornjaku 93
Nedić N. St.: Boja sadanjih cvetova 199
Nesiteo Antun: Povratak 196
Ostojić Hrvoje: Progonjen 85
— Nikita 198
Pajalić Miroslav: Misao 205
Petrović R. L.: Golubici 210
Popović O.: Jesen 75
— Prva aprilska noć 206
Popović Vido A.: U pozne jesenje noći 209
Popović Vladimir: Umiranje 86
Pražić Branko: Želja 206
Radonić M.: U prolazu 250
Radovanović Stanko: Sule 83
Ressić M. Bora: Chanson triste 207
Stanković E. Mih.: Patnik 86
Šepić Dragovan: Dva čina jedne bolne drame . . . 81
Šutić G.: Majci 203
Trninić Janko: Zadnji pozdrav 78
Ujdurović Aleksa: Praznički soneti 91
Vesković R. Dragić: U snu 80
— Mir u duši 200
Vitojević V. D.: Svome drugu 85
Vladiković N. T.: Kraj jezera u predvečerju . . . 200
Weiss Mira: Šuma 82
— Jedna uspomena 193
Zmijanac Đuro: Ubojica 77

Pregled

20, 44, 69, 115, 141, 163, 189, 212

Zabavni kutić

23, 45, 70, 95, 117, 142, 166, 189, 214

OD UREDNIŠTVA

1. Nagrade.

Đački brojevi »Mladosti« postaju sve više ono, što smo željeli da budu: ogledalo svega onoga, što naša omladina stvara i u čemu živi. Broj pošiljaka, što smo ih za 9. broj dobili, tolik je, da smo od svakoga suradnika mogli štampati tek po jednu stvar. Jer tu ima razmjerno mnogo dobrih radova, uredništvu je bilo teško odlučiti, kome da odredi nagrade, kad ima toliko lijepih i dobrih sastavaka. Zbog toga smo broj nagrada povisili, da bar donekle na taj način priznamo našim suradnicima ono, što ih ide. No i oni, koji nisu nagradeni, neka budu uvjereni, da smo njihove radove dali u štampu s veseljem nad tolikom nadarenošću i marljivošću naše omladine. — Nagrade su rasporedene ovako:

1. Janko Đonović (»Književni život nove Crne Gore«) — 250 Din.
2. Slobodan A. Jovanović (Pisci iz Južne Srbije«) — 150 Din.
3. Ferdo Gazin (»Zemlja«) — 100 Din.
4. N. M. Lopičić (»Simonida«) — 100 Din.
5. Hrvoje Ostojić (»Nikita«) — 100 Din.
6. Mira Weiss (Jedna uspomena«) — 50 Din
7. Nikola Mirosavljević (»Mladost«) — 50 Din.
8. Nemanja B. (»Ponoć«) — 50 Din.

Nagradeni neka svoje adrese jave blagajniku sekcije.

2. Đački brojevi u novome godištu.

Želeći, da u »Mladosti« dođe više do izražaja sama omladina, u budućem ćemo godištu đačkim radovima ispuniti čitava tri broja, s nagradama kao u ovome broju. Koji će to brojevi biti, javit ćemo u 1. broju novoga godišta. Ponavljamo još jednom, da želimo od naše omladine što više slobode! — Pored literarnih sastavaka iznosit ćemo u đačkim brojevima i uspjele fotografije naših pretplatnikaka daka iz svih krajeva naše otadžbine. Bude li takvih dobrih fotografija više, unosit ćemo ih i u ostale brojeve. Napose preporučamo onima, koji nam šalju putopise, da nam uz njih priložе i po koju fotografiju krajeva, kroz koje prolaze, da čitači s više interesa mogu pratiti njihova putovanja.

3. Odgovori.

Kako je ovaj broj dan u štampu još koncem aprila, ne će ovdje naći odgovara na svoje listove oni, koji nam što budu slali tokom mjeseca maja. Svi će oni dobiti odgovor u 1. broju novoga godišta. S istoga razloga nije moglo u ovaj broj ući ništa od tih novih pošiljaka. Isto tako će u 1. broju dobiti odgovor oni, koji ga dosad bilo s kojeg razloga nisu dobili.

4. Ispravak.

Pjesma »Putnik« (u 4. br. ovoga godišta), svojina je Vladimira Nazora, a Niko Mariani, učenik u Splitu, potpisao ju je kao svoju »zabunom«, »popravivši« neke Nazorove stihove.

NOVINSKA ŠTAMPARIJA

Izradjuje sve vrste tiskanica, brošura, knjiga, novina, bankovne i merkantilne radnje itd. u odjelima

KNJIGOTISKARE - CINKOGRAFIJE - KNJIGOVEŽNICE

dalje izradjuje višebojni tisak slika, vinjeta, prospekta itd. Prvorazredna izrada. Umjerene cijene.

Gundulićeva ul. 24 ZAGREB Telefon broj 19-07

Tvornica pokostnih uljenih boja

ROBERTA ALEXANDRA NASLJED.

WEINBERGER I DRUG

Trgovina boja, četkarske i materijalne robe

Telef. 6-72 **ZAGREB** Ilica br. 40

*

GLAVNO SKLADIŠTE PROIZVODA

„DRAGICE"

INDUSTRIJE KEMIČKIH PROIZVODA

ZAGREB, ILICA BR. 75

Učenici srednjih škola

pretplaćujte i širite omladinske listove

„VENAC"

KNJIŽEVNI I OMLADINSKI LIST

Vlasnik i urednik: Jeremija Živanović, profesor
Beograd, Visočka ulica 22

GODIŠNJA PRETPLATA 50 DINARA

*

NAŠA OTADŽBINA

LIST ZA OPISIVANJE KRALJEVINE SRBA, HRVATA I SLOVENACA

Urednik: profesor D. Jakšić
Karlovac, Račkoga ulica br. 27. II.

Preporučujem filatelistima, da si nabave kod mene jednu zbirku 500 raznih maraka, od kojih je svaka marka drugačija, za D 30·-

Jedna zbirka 1000 raznih maraka, sadržavajući države Evrope, Azije, Afrike, Amerike i Australije, te je svaka marka drugačija uz cijenu od D 65·-

Novac se imade unaprijed poslati, a ja razašiljem robu preporučenim listom i prilažem svakoj takvoj narudžbi moj cjenik maraka, koji sadržaje cijene skoro od 600 raznih država cijeloga svijeta.

NAJSTARIJA TRGOVINA MARAKA U SHS

IZIDOR STEINER

BROD NA SAVI

Glavni i odgovorni urednik: Dr. ANTUN BARAC, profesor, Zagreb, Kačićeva ul. 10.